HOTĂRÂREA TRIBUNALULUI (Camera a doua)

3 martie 2011 *

În cauzele conexate T-122/07-T-124/07,

Siemens AG Österreich, cu sediul în Viena (Austria),

VA Tech Transmission & Distribution GmbH & Co. KEG, cu sediul în Viena,

reclamante în cauza T-122/07,

Siemens Transmission & Distribution Ltd, cu sediul în Manchester (Regatul Unit),

reclamantă în cauza T-123/07,

* Limba de procedură: germana.

Siemens Transmission & Distribution SA, cu sediul în Grenoble (Franța),

Nuova Magrini Galileo SpA, cu sediul în Bergamo (Italia),

reclamante în cauza T-124/07,

reprezentate de H. Wollmann și de F. Urlesberger, avocați,

împotriva

Comisiei Europene, reprezentată inițial de domnii F. Arbault și O. Weber, ulterior de domnul X. Lewis și de doamna A. Antoniadis, iar în final de doamna Antoniadis și de domnul R. Sauer, în calitate de agenți,

pârâtă,

având ca obiect, cu titlu principal, o cerere de anulare în parte a Deciziei C(2006) 6762 final a Comisiei din 24 ianuarie 2007 privind o procedură în temeiul articolului 81 CE și al articolului 53 din Acordul privind SEE (cazul COMP/F/38.899 – Instalații de comutație cu izolație în gaz), precum și, cu titlu subsidiar, o cerere de reducere a amenzii aplicate reclamantelor,

TRIBUNALUL (Camera a doua),

compus din doamnele I. Pelikánová (raportor), președinte, K. Jürimäe și domnul S. Soldevila Fragoso, judecători,

grefier: doamna K. Andová, administrator,

având în vedere procedura scrisă și în urma ședinței din 16 martie 2010,

pronunță prezenta

Hotărâre

Istoricul cauzei

I — *Reclamantele și grupul VA Tech*

1 La 20 septembrie 1998, VA Technologie AG a dobândit o filială a Rolls-Royce, respectiv Reyrolle Ltd, devenită VA Tech Reyrolle Ltd, ulterior Siemens Transmission & Distribution Ltd, reclamanta în cauza T-123/07 (denumită în continuare „Reyrolle"). La 13 martie 2001, VA Technologie, prin intermediul unei filiale deținute integral, respectiv VA Tech Transmission & Distribution GmbH & Co. KEG, a doua reclamantă în cauza T-122/07 (denumită în continuare „KEG"), a aportat Reyrolle la noua societate constituită, VA Tech Schneider High Voltage GmbH (denumită în continuare „VAS"), în care, prin intermediul filialei sale, deținea 60 % din părțile sociale, restul fiind deținut de Schneider Electric SA. Aportul acestei din urmă societăți la VAS era constituit din Schneider Electric High Voltage SA, devenită VA Tech Transmission & Distribution SA, ulterior Siemens Transmission & Distribution SA, prima reclamantă în cauza T-124/07 (denumită în continuare „SEHV"), și din Nuova Magrini Galileo SpA, a doua reclamantă în cauza T-124/07 (denumită în continuare „Magrini"), care fuseseră anterior filialele sale deținute integral, SEHV regrupând, începând cu anul 1999, activitățile anterioare ale mai multor filiale ale Schneider Electric în domeniul tensiunii înalte.

2 În octombrie 2004, VA Technologie a dobândit prin intermediul KEG toate părțile sociale deținute de Schneider Electric la capitalul VAS.

3 În 2005, Siemens AG a dobândit controlul exclusiv al grupului în care societatea VA Technologie avea calitatea de societate-mamă (denumit în continuare „grupul VA Tech") prin intermediul unei oferte publice de cumpărare lansate de o filială, respectiv prima reclamantă în cauza T-122/07, Siemens AG Österreich (denumită în continuare „Siemens Österreich"). Ca urmare a acestei dobândiri a controlului, VA Technologie și ulterior VAS au fuzionat cu Siemens Österreich.

II — *GIS și procedura precontencioasă*

4 Instalațiile de comutație cu izolație în gaz (denumite în continuare „GIS") sunt utilizate pentru a controla fluxul energetic din rețelele electrice. Aceste instalații sunt echipamente electrice grele, folosite drept componente majore pentru substațiile electrice la cheie. Substațiile sunt centrale electrice auxiliare care transformă curentul electric. În plus față de transformator, elementele constitutive ale substațiilor sunt sistemul de control, releele, bateriile, încărcătoarele și instalația de comutație. Funcția unei instalații de comutație constă în protejarea transformatorului de o suprasarcină și/sau izolarea circuitului și a unui transformator care nu funcționează corect.

5 Instalațiile de comutație pot fi cu izolație în gaz, cu izolație în aer sau cu izolație hibridă, atunci când îmbină cele două tehnici precedente. GIS sunt vândute în întreaga lume ca părți integrante ale unor substații electrice la cheie sau ca piese detașate înainte de a fi integrate în asemenea substații. Acestea reprezintă aproximativ între 30 % și 60 % din prețul total al substațiilor.

6 La 3 martie 2004, ABB Ltd a semnalat Comisiei existența unor practici anticoncurențiale în sectorul GIS și a formulat o cerere orală de imunitate la amenzi, în conformitate cu Comunicarea Comisiei din 19 februarie 2002 privind imunitatea la amenzi și reducerea cuantumului amenzilor în cauzele referitoare la înțelegeri (JO 2002, C 45, p. 3, denumită în continuare „Comunicarea privind cooperarea").

7 Practicile denunțate de ABB au constat într-o coordonare la nivel mondial a vânzării proiectelor GIS care presupunea o împărțire a pieței, atribuirea de cote și menținerea cotelor de piață respective, repartizarea proiectelor GIS unor producători desemnați în acest scop și manipularea procedurii cererilor de ofertă (trucarea ofertelor) pentru atribuirea contractelor acestor producători, stabilirea prețurilor prin înțelegeri complexe privind proiectele GIS care nu fuseseră repartizate, rezilierea contractelor de licență cu societățile care nu erau membre ale înțelegerii și schimbul de informații sensibile referitoare la piață.

8 Cererea orală de imunitate la amenzi formulată de ABB a fost completată cu observații orale și cu mijloace de probă scrise. La 25 aprilie 2004, Comisia a acordat ABB imunitate condiționată.

9 Pe baza declarațiilor date de ABB, Comisia a inițiat o investigație și a desfășurat, la 11 mai și la 12 mai 2004, inspecții în incintele Areva T&D SA, ale Siemens AG, ale grupului VA Tech, ale Hitachi Ltd și ale Japan AE Power Systems Corp (denumită în continuare „JAEPS").

10 La 30 iulie 2004, grupul VA Tech a transmis Comisiei un memorandum și unele documente, iar la 23 august 2004, explicații suplimentare.

11 La 20 aprilie 2006, Comisia a adoptat o comunicare privind obiecțiunile, care a fost notificată către 20 de societăți, printre care și reclamantele.

III — *Decizia atacată*

12 La 24 ianuarie 2007, Comisia a adoptat Decizia C(2006) 6762 final privind o procedură în temeiul articolului 81 CE și al articolului 53 din Acordul privind SEE (cazul COMP/F/38.899 – Instalații de comutație cu izolație în gaz) (denumită în continuare „decizia atacată"). Aceasta a fost notificată reclamantelor la 7 sau la 8 februarie 2007.

13 În afară de reclamante și de Schneider Electric, decizia atacată a fost adresată ABB, Alstom, SA, Areva, SA, Areva T&D AG, Areva T&D Holding SA și Areva T&D SA (denumite în continuare, împreună, „societățile din grupul Areva"), Fuji Electric Holdings Co., Ltd și Fuji Electric Systems Co., Ltd (denumite în continuare, împreună, „Fuji"), Hitachi Ltd și Hitachi Europe Ltd (denumite în continuare, împreună, „Hitachi"), JAEPS, Mitsubishi Electric System Corp. (denumită în continuare „Melco"), Siemens și Toshiba Corp.

14 În considerentele (113)-(123) ale deciziei atacate, Comisia a arătat că diferitele întreprinderi care au participat la înțelegere coordonaseră repartizarea proiectelor GIS la scară mondială, cu excepția anumitor piețe, potrivit regulilor convenite, în special în scopul menținerii unor cote care să reflecte într-o largă măsură cotele lor de piață istorice estimate. Comisia a precizat că repartizarea proiectelor GIS fusese efectuată pe baza unei cote asociate „japoneze" și a unei cote asociate „europene", care ulterior trebuiau alocate între producătorii japonezi și producătorii europeni. Un acord semnat la Viena la 15 aprilie 1988 (denumit în continuare „Acordul GQ") stabilea normele ce permiteau atribuirea proiectelor GIS fie producătorilor japonezi, fie producătorilor europeni și includerea valorii lor în cota corespunzătoare. Pe de altă parte, în considerentele (124)-(132) ale deciziei atacate, Comisia a precizat că diferitele întreprinderi

care au participat la înțelegere încheiaseră o înțelegere nescrisă (denumită în continuare „înțelegerea comună"), în temeiul căreia proiectele GIS în Japonia, pe de o parte, și cele în țările membrilor europeni ai înțelegerii, pe de altă parte, desemnate împreună drept „țări de origine" ale proiectelor GIS, erau rezervate membrilor japonezi și, respectiv, membrilor europeni ai cartelului. Proiectele GIS în „țările de origine" nu făceau obiectul schimburilor de informații dintre cele două grupuri și nu erau incluse în cotele respective.

15 Acordul GQ conținea deopotrivă norme privind schimbul de informații necesare funcționării cartelului între cele două grupuri de producători, funcționare care era asigurată în special de secretarii celor două grupuri, manipularea cererilor de ofertă vizate și stabilirea prețurilor pentru proiectele GIS care nu puteau fi atribuite. Potrivit textului anexei 2, Acordul GQ se aplica la scară mondială, cu excepția Statelor Unite, a Canadei, a Japoniei și a 17 țări din Europa Occidentală. În plus, în temeiul înțelegerii comune, proiectele GIS în țările europene diferite de „țările de origine" erau deopotrivă rezervate grupului european, iar producătorii japonezi se angajau să nu depună oferte pentru proiecte GIS în Europa.

16 În opinia Comisiei, împărțirea proiectelor GIS între producătorii europeni era reglementată de un acord semnat tot la Viena la 15 aprilie 1988, intitulat „E-Group Operation Agreement for GQ-Agreement" (Acordul grupului E pentru punerea în aplicare a Acordului GQ) (denumit în continuare „Acordul EQ"). Comisia a arătat că atribuirea proiectelor GIS în Europa se realiza potrivit acelorași norme și proceduri precum cele care reglementau atribuirea proiectelor GIS în alte țări. În special, proiectele GIS în Europa trebuiau deopotrivă să fie notificate, înregistrate, atribuite, aranjate sau să fi primit, de asemenea, un nivel de preț minim.

17 În considerentul (142) al deciziei atacate, Comisia a constatat că în Acordul GQ și în Acordul EQ, precum și în vederea organizării și a funcționării înțelegerii diferiții membri ai înțelegerii erau identificați printr-un cod compus din cifre pentru membrii europeni și din litere pentru membrii japonezi. Începând cu luna iulie 2002, codurile inițiale au fost înlocuite cu numere.

18 La articolul 1 literele (p) și (t) din decizia atacată, Comisia a constatat că Siemens Österreich și KEG au participat la încălcare de la 20 septembrie 1998 până la 13 decembrie 2000 și de la 1 aprilie 2002 până la 11 mai 2004.

19 La articolul 1 literele (m), (q) și (r) din decizia atacată, Comisia a constatat că Reyrolle, SEHV și Magrini au participat la încălcare de la 15 aprilie 1988 până la 13 decembrie 2000 și de la 1 aprilie 2002 până la 11 mai 2004.

20 Pentru încălcările prevăzute la articolul 1 din decizia atacată, prin articolul 2 litera (l) din decizia menționată, s-a aplicat Siemens Österreich și KEG o amendă în cuantum de 12 600 000 de euro, care urma a fi plătită în solidar cu Reyrolle.

21 Pentru încălcările prevăzute la articolul 1 din decizia atacată, prin articolul 2 litera (l) din decizia menționată, s-a aplicat Reyrolle o amendă în cuantum de 22 050 000 de euro, din care suma de 17 550 000 de euro urma să fie plătită în solidar cu SEHV și cu Magrini, iar suma de 12 600 000 de euro urma să fie plătită în solidar cu Siemens Österreich și cu KEG.

22 Pentru încălcările prevăzute la articolul 1 din decizia atacată, prin articolul 2 literele (k) și (l) din decizia menționată, s-a aplicat SEHV și Magrini o amendă în cuantum de 22 050 000 de euro, din care suma de 17 550 000 de euro urma să fie plătită în solidar cu Reyrolle, iar suma de 4 500 000 de euro urma să fie plătită în solidar cu Schneider Electric.

Procedura și concluziile părților

23 Prin cererile introductive depuse la grefa Tribunalului la 17 aprilie 2007, reclamantele au introdus prezentele acțiuni.

24 La 27 august 2007, Comisia a depus memoriile în apărare.

25 La 22 octombrie 2007, reclamantele au depus replicile.

26 La 14 decembrie 2007, Comisia a depus duplicile.

27 Prin Ordonanța din 20 ianuarie 2010, după ascultarea părților, Tribunalul a reunit prezentele cauze pentru buna desfășurare a procedurii orale și în vederea pronunțării hotărârii, conform articolului 50 din Regulamentul de procedură al Tribunalului.

28 În cadrul măsurilor de organizare a procedurii prevăzute la articolul 64 din Regulamentul de procedură, părților li s-a solicitat să răspundă la întrebările scrise adresate de Tribunal. Reclamantele și Comisia au răspuns la aceste întrebări în termenele prevăzute.

29 Pledoariile părților și răspunsurile acestora la întrebările orale adresate de Tribunal au fost ascultate în ședința din 16 martie 2010.

30 În cadrul ședinței din 16 martie 2010, SEHV și Magrini au depus, la solicitarea Tribunalului, o copie a hotărârii pronunțate de tribunal de commerce de Grenoble (France) (Tribunalul Comercial din Grenoble) (Franța) la 18 decembrie 2009 într-o cauză în care sunt implicate anumite reclamante, în legătură cu care părțile au avut ocazia să își prezinte observațiile. La solicitarea Comisiei, Tribunalul i-a acordat un termen suplimentar până la 26 martie 2010 pentru a depune observații scrise. Aceste observații, prezentate în termenul stabilit, au fost luate în considerare de Tribunal numai în măsura în care ar privi hotărârea pronunțată de tribunal de commerce de Grenoble la 18 decembrie 2009.

31 Reclamantele solicită Tribunalului:

— anularea articolului 1 din decizia atacată în măsura în care în acesta se constată că Reyrolle, SEHV și Magrini au încălcat articolul 81 CE și articolul 53 din Acordul privind Spațiul Economic European (denumit în continuare „Acordul privind SEE”) de la 15 aprilie 1988 până la 13 decembrie 2000 și că toate acestea

au încălcat dispozițiile menționate de la 1 aprilie 2002 până la 9 octombrie 2002 și de la 21 ianuarie 2004 până la 11 mai 2004;

— anularea articolului 2 din decizia atacată în măsura în care le privește;

— după caz, reducerea cuantumului amenzilor ce le-au fost aplicate la un cuantum care să nu depășească 1 980 000 de euro în privința Siemens Österreich și a KEG, 1 100 000 de euro în privința Reyrolle și a Magrini și 2 750 000 de euro în privința SEHV;

— obligarea Comisiei la plata cheltuielilor de judecată.

32 Comisia solicită Tribunalului:

— respingerea acțiunilor;

— obligarea reclamantelor la plata cheltuielilor de judecată.

În drept

I — *Cu privire la cererile de anulare*

33 În susținerea concluziilor privind anularea, reclamantele invocă două motive. Primul motiv este întemeiat pe o încălcare a articolului 81 alineatul (1) CE, a articolului 53 alineatul (1) din Acordul privind SEE, a articolului 23 alineatele (2) și (3) și a articolului 25 din Regulamentul nr. 1/2003 al Consiliului din 16 decembrie 2002 privind punerea în aplicare a normelor de concurență prevăzute la articolele 81 [CE] și 82 [CE] (JO 2003, L 1, p. 1, Ediție specială, 08/vol. 1, p. 167, rectificare în Ediție specială, 08/vol. 4, p. 269). Al doilea motiv este întemeiat pe o încălcare a dreptului de a fi audiat.

A — *Cu privire la primul motiv, întemeiat pe încălcarea articolului 81 CE, a articolului 53 alineatul (1) din Acordul privind SEE și a anumitor dispoziții din Regulamentul nr. 1/2003*

34 În cadrul primului motiv, reclamantele susțin că, prin stabilirea amenzii, Comisia a încălcat în mai multe privințe articolul 81 CE, articolul 53 din Acordul privind SEE, precum și anumite dispoziții ale Regulamentului nr. 1/2003. Acest motiv cuprinde trei aspecte întemeiate, în primul rând, pe faptul că pretinsa încălcare nu a fost dovedită, în al doilea rând, pe erori de apreciere privind durata pretinsei încălcări și, în al treilea rând, pe cuantumul excesiv al amenzii aplicate. În cauzele T-123/07 și T-124/07, Reyrolle, SEHV și Magrini invocă și un aspect întemeiat pe prescripția pretinsei încălcări în privința perioadei anterioare datei de 16 iulie 1998.

1. Cu privire la aspectul întemeiat pe lipsa dovedirii pretinsei încălcări

a) Argumentele părților

35 În opinia reclamantelor, Comisia nu a dovedit suficient o încălcare a articolului 81 CE în perioada anterioară datei de 13 decembrie 2000. Reclamantele susțin că din anexa 2 la Acordul GQ reiese fără echivoc că pieţele europene erau excluse din domeniul de aplicare al acestui acord. Astfel, Comisia nu ar fi putut deduce din acest acord o înțelegere în sensul articolului 81 CE, și anume un acord având ca obiect sau ca efect împiedicarea, restrângerea sau denaturarea concurenței în cadrul pieței comune.

36 De altfel, valoarea probatorie a listei de proiecte GIS invocată în considerentul (164) al deciziei atacate ar fi îndoielnică. Pe de o parte, Comisia nu ar indica scopul elaborării listei respective și nu ar preciza dacă proiectele GIS enumerate au făcut obiectul unor acorduri între părți. Pe de altă parte, în măsura în care această listă privește doar 11 proiecte GIS având ca obiect, din punct de vedere geografic, piața comună, dintr-un total de aproximativ 1620, aceasta ar atesta mai ales lipsa unor efecte sensibile a unor asemenea acorduri în cadrul pieței comune.

37 Comisia contestă argumentele reclamantelor.

b) Aprecierea Tribunalului

38 Din decizia atacată, în special din considerentele (124)-(163), reiese că, în opinia Comisiei, înțelegerea imputată reclamantelor și sancționată de aceasta se baza pe o „înțelegere comună", în temeiul căreia proiectele GIS în „țările de origine" erau rezervate membrilor japonezi și membrilor europeni ai cartelului, pe protecția piețelor denumite „de origine" în Europa și pe împărțirea pieței între producătorii europeni în „țările europene care nu sunt de origine", prin intermediul manipulării cererilor de ofertă și a acordurilor privind prețurile. Comisia a considerat că tocmai punerea în aplicare a „înțelegerii comune", din care făcea parte Acordul GQ, a determinat o înțelegere privind piața comună.

39 În vederea dovedirii existenței și a conținutului „înțelegerii comune", în decizia atacată, Comisia a menționat un ansamblu de elemente, între care cele mai importante sunt declarațiile date de ABB, mărturia domnului M., declarațiile date de Fuji și de Hitachi, precum și anumite documente cum ar fi Acordul GQ și Acordul EQ și anexele acestora, o listă de proiecte GIS discutate în cadrul înțelegerii, furnizată de ABB, un document nedatat, identificat în cursul inspecțiilor Comisiei în incintele grupului VA Tech, intitulat „Sinteză discuție cu JJC", precum și un schimb de corespondență din 18 ianuarie 1999 între domnii W., J. și B., angajați în cadrul grupului VA Tech.

40 Pentru a contesta existența unei încălcări a articolului 81 CE și a articolului 53 din Acordul privind SEE, reclamantele se limitează să susțină că Acordul GQ nu a avut ca obiect împiedicarea, restrângerea sau denaturarea concurenței în cadrul pieței comune și să conteste valoarea probatorie a listei de proiecte GIS în Europa, cuprinsă în considerentul (164) al deciziei atacate. În schimb, acestea nu contestă nici existența „înțelegerii comune", nici valoarea probatorie a altor elemente menționate la punctul 39 de mai sus pe care Comisia s-a întemeiat pentru a constata că înțelegerea

avusese un asemenea efect. Cu toate acestea, dat fiind numărul mare de elemente pe care Comisia s-a întemeiat, în speță, reclamantele nu pot contesta la modul general existența unei încălcări a articolului 81 CE fără a contesta în mod specific constatările prealabile ale Comisiei și, în special, fără a indica în detaliu modul în care elementele de probă invocate de Comisie sunt inadmisibile, lipsite de pertinență sau de valoare probatorie.

41 Astfel, trebuie să se observe că, deși s-ar reține că modul de redactare a Acordului GQ ar exclude aplicarea acestuia în majoritatea țărilor europene și ar face abstracție de lista proiectelor GIS în Europa cuprinse în considerentul (164) al deciziei atacate, elementele de probă invocate de Comisie sunt suficiente pentru a demonstra obiectul „înțelegerii comune".

42 În primul rând, numai constatarea Comisiei potrivit căreia membrii europeni ai cartelului au dezbătut și și-au împărțit proiectele GIS în cadrul pieței comune și în cadrul SEE permite dovedirea faptului că înțelegerea a avut efecte asupra concurenței din aceste teritorii. În plus, astfel cum reiese din decizia atacată, Comisia s-a întemeiat și pe declarațiile date de ABB și de domnul M., precum și pe declarațiile date de Fuji și de Hitachi, pe anexa 2 la Acordul EQ, pe lista de proiecte GIS în Europa, cuprinsă în considerentul (164) al deciziei atacate, pe documentul intitulat „Sinteza discuțiilor cu JJC" și pe schimbul de corespondență din 18 ianuarie 1999.

43 În al doilea rând, după cum reiese din considerentele (125)-(131) ale deciziei atacate, constatarea Comisiei potrivit căreia producătorii europeni și japonezi și-au împărțit în mod global piața relevantă, astfel încât proiectele GIS în Japonia erau rezervate producătorilor japonezi, iar proiectele GIS în Europa erau, în principiu, rezervate

producătorilor europeni, era întemeiată pe declarațiile date de ABB, de domnul M., precum și pe declarațiile date de Fuji și de Hitachi și pe anexa 2 la Acordul EQ.

44 În al treilea rând, după cum reiese din considerentele (133)-(138) ale deciziei atacate, constatarea Comisiei potrivit căreia exista o protecție a pieților denumite „de origine" în Europa, astfel încât, în țările în care producătorii europeni erau istoric prezenți, proiectele GIS le erau rezervate de la bun început și fără afectarea cotelor pe baza înțelegerii, era întemeiată pe declarațiile date de ABB și de domnul M., precum și pe documentul intitulat „Sinteză discuții cu JJC" și pe schimbul de corespondență din 18 ianuarie 1999.

45 Prin urmare, chiar dacă se presupune că aceste critici ale reclamantelor în privința celor două elemente de probă pe care le contestă ar fi întemeiate, împrejurarea respectivă nu ar avea ca efect repunerea în discuție a constatării Comisiei potrivit căreia înțelegerea a avut ca efect împiedicarea, restrângerea sau denaturarea concurenței în cadrul pieței comune și în cadrul SEE.

46 Așadar, se impune respingerea primului aspect al primului motiv.

2. Cu privire la aspectul întemeiat pe erori de apreciere în privința duratei pretinsei încălcări

47 Reclamantele susțin că decizia atacată este viciată de erori de apreciere în ceea ce privește durata încălcării, care au determinat o creștere nejustificată a acesteia. Aceste erori ar privi, în primul rând, data la care reclamantele și-ar fi întrerupt participarea la încălcare, în al doilea rând, data la care întreprinderea constituită de societățile

ce aparțineau grupului VA Tech (denumită în continuare „întreprinderea VA Tech”) și-ar fi reluat participarea la încălcare și, în al treilea rând, data încetării încălcării.

a) Cu privire la data la care reclamantele și-au întrerupt participarea la încălcare

Argumentele părților

48 Cu titlu subsidiar în raport cu primul aspect al primului motiv, întemeiat pe faptul că pretinsa încălcare a articolului 81 CE și a articolului 53 din Acordul privind SEE nu a fost dovedită, reclamantele invocă săvârșirea unei erori de către Comisie prin constatarea faptului că acestea și-au întrerupt participarea la încălcare la 13 decembrie 2000, data seratei organizate la Ville-d'Avray (Franța) pentru celebrarea pretinsei dizolvări a înțelegerii, cu privire la care le-a fost indusă această credință de ceilalți participanți, deși Comisia ar fi trebuit să constate această încetare începând cu 16 iulie 1998, data la care a fost dezbătut ultimul proiect GIS în Europa menționat în considerentul (164) al deciziei atacate sau, cel mai târziu, începând cu 12 octombrie 2000, data la care s-a desfășurat la Zürich (Elveția) o reuniune în cursul căreia reclamantele fuseseră informate despre pretinsa dizolvare a înțelegerii.

49 Comisia contestă argumentele reclamantelor.

Aprecierea Tribunalului

50 Cu titlu introductiv, trebuie arătat că nu se contestă că participarea Reyrolle, a SEHV și a Magrini la înțelegere a fost întreruptă efectiv. În schimb, părțile sunt în dezacord cu privire la data exactă a acestei întreruperi. Reclamantele contestă participarea la înțelegere după 16 octombrie 1998 sau, cel mai târziu, după 12 octombrie 2000. Comisia susține că Reyrolle, SEHV și Magrini și-au întrerupt participarea la înțelegere numai odată cu „serata de adio" din 13 decembrie 2000.

51 Dezacordul de față ridică problema de a ști cui îi revine sarcina probei în această privință. În timp ce reclamantele consideră că obligația de a dovedi durata încălcării revine Comisiei, Comisia susține că, de vreme ce a demonstrat existența unei înțelegeri ilicite, se consideră că aceasta durează până la dovedirea încetării sale, ce trebuie efectuată de întreprinderea care a participat la această înțelegere.

52 Cu privire la acest aspect, trebuie amintită jurisprudența constantă potrivit căreia, pe de o parte, partea sau autoritatea care invocă o încălcare a normelor de concurență are obligația de a o dovedi, corespunzător cerințelor legale, prin stabilirea faptelor care constituie încălcarea, iar pe de altă parte, revine întreprinderii care invocă un motiv de apărare împotriva constatării unei încălcări sarcina de a dovedi îndeplinirea tuturor condițiilor de aplicare a acestui motiv, astfel încât autoritatea menționată va trebui, așadar, să recurgă la alte elemente de probă (Hotărârea Tribunalului din 16 noiembrie 2006, Peróxidos Orgánicos/Comisia, T-120/04, Rec., p. II-4441, punctul 50; a se vedea de asemenea, în acest sens, Hotărârea Curții din 17 decembrie 1998, Baustahlgewebe/Comisia, C-185/95 P, Rec., p. I-8417, punctul 58, și Hotărârea Curții din 7 ianuarie 2004, Aalborg Portland și alții/Comisia, C-204/00 P, C-205/00 P, C-211/00 P, C-213/00 P, C-217/00 P și C-219/00 P, Rec., p. I-123, punctul 78).

53 În speță, principiul potrivit căruia Comisia trebuie să dovedească toate elementele constitutive ale încălcării, inclusiv durata acesteia (a se vedea în acest sens Hotărârea Tribunalului din 7 iulie 1994, Dunlop Slazenger/Comisia, T-43/92, Rec., p. II-441, punctul 79, Hotărârea Tribunalului din 13 decembrie 2001, Acerinox/Comisia, T-48/98, Rec., p. II-3859, punctul 55, și Hotărârea Tribunalului din 29 noiembrie 2005, Union Pigments/Comisia, T-62/02, Rec., p. II-5057, punctul 36), și care pot avea efecte asupra concluziei sale definitive în ceea ce privește gravitatea încălcării menționate nu este repus în cauză prin faptul că reclamantele din cauzele T-123/07 și T-124/07 au invocat un motiv de apărare întemeiat pe prescripție în legătură cu care le revine, în principiu, sarcina probei.

54 Astfel, invocarea unui asemenea motiv de apărare presupune în mod obligatoriu dovedirea duratei încălcării, precum și a datei încetării sale. Or, doar aceste împrejurări nu pot justifica, în defavoarea reclamantelor, un transfer al sarcinii probei cu privire la aspectul respectiv. Pe de o parte, durata unei încălcări, noțiune care presupune cunoașterea datei sale finale, constituie unul dintre elementele esențiale ale încălcării cu privire la care sarcina probei revine Comisiei, indiferent dacă o contestare a acestor elemente este cuprinsă și în motivul de apărare întemeiat pe prescripție. Pe de altă parte, această concluzie se justifică având în vedere că neprescrierea investigației Comisiei în temeiul dispozițiilor Regulamentului nr. 1/2003 privind prescripția constituie un criteriu legal obiectiv care rezultă din principiul securității juridice (a se vedea în acest sens Hotărârea Tribunalului din 6 octombrie 2005, Sumitomo Chemical și Sumika Fine Chemicals/Comisia, T-22/02 și T-23/02, Rec., p. II-4065, punctele 80-82) și, prin urmare, o condiție de validitate a oricărei decizii de sancționare. Astfel, respectarea sa este obligatorie pentru Comisie și în lipsa formulării unui motiv de apărare de către întreprindere cu privire la acest aspect (Hotărârea Peróxidos Orgánicos/Comisia, punctul 52 de mai sus, punctul 52).

55 Se impune însă precizarea că această repartizare a sarcinii probei poate varia dacă elementele factuale invocate de o parte pot fi de natură să oblige cealaltă parte să dea o explicație sau o justificare în lipsa căreia se permite să se concluzioneze că dovada a fost produsă (Hotărârea Peróxidos Orgánicos/Comisia, punctul 52 de mai sus, punctul 53; a se vedea de asemenea, în acest sens, Hotărârea Aalborg Portland și

alții/Comisia, punctul 52 de mai sus, punctul 79). În special, atunci când, precum în speță, Comisia a dovedit existența unui acord, întreprinderilor participante le revine obligația de a dovedi că s-au distanțat de acesta, distanțare ce trebuie să ateste o voință clară și adusă la cunoștința celorlalte întreprinderi participante de a se sustrage de la acordul respectiv (Hotărârea Tribunalului din 27 septembrie 2006, GlaxoSmithKline Services/Comisia, T-168/01, Rec., p. II-2969, punctul 86; a se vedea de asemenea, în acest sens, Hotărârea Curții din 6 ianuarie 2004, BAI și Comisia/Bayer, C-2/01 P și C-3/01 P, Rec., p. I-23, punctul 63, și Hotărârea Aalborg Portland și alții/Comisia, punctul 52 de mai sus, punctele 81-84).

56 Este necesar ca în lumina acestor principii să se verifice dacă, în speță, Comisia putea constata că participarea reclamantelor la înțelegere s-a întrerupt la 13 decembrie 2000.

57 Din considerentele (188)-(190) și (297) ale deciziei atacate reiese că, în această privință, Comisia s-a întemeiat pe declarațiile date de ABB, de Areva și de Schneider Electric. Astfel, ABB a declarat că luase decizia împreună că Alstom de a le exclude pe reclamante din înțelegere din cauza cotei lor relativ ridicate în raport cu capacitatea lor de producție. În acest scop, la 13 decembrie 2000, ar fi fost organizată o reuniune la Ville-d'Avray pentru o pretinsă încetare a înțelegerii, care ar fi continuat însă între ABB, Alstom, Fuji, Melco și Toshiba. În plus, Comisia menționează că Areva și Schneider Electric au confirmat desfășurarea acestei reuniuni la sfârșitul lunii noiembrie ori la începutul lunii decembrie 2000, însă Areva a contestat ideea potrivit căreia obiectul acestei reuniuni ar fi fost excluderea unor participanți la înțelegere.

58 Reclamantele contestă că 13 decembrie 2000 ar fi data întreruperii participării lor la înțelegere, invocând două argumente. Pe de o parte, ele susțin că această dată trebuia stabilită la 16 iulie 1998, dată la care s-a dezbătut ultimul proiect GIS în Europa, menționat în considerentul (164) al deciziei atacate. Pe de altă parte, reclamantele

susțin, similar susținerilor din cadrul procedurii la Comisie, că încetarea înțelegerii fusese decisă la 12 octombrie 2000 în cursul unei reuniuni desfășurate la Zürich și că reuniunea din 13 decembrie 2000 a fost doar o „sărbătoare de adio", fără ca înțelegerea să fi continuat între aceste două date.

59 În ceea ce privește primul argument, trebuie amintit că, după cum s-a arătat la punctele 41-45 de mai sus, existența „înțelegerii comune" imputată reclamantelor în decizia atacată trebuie considerată suficient dovedită chiar dacă nu se ține seama de lista proiectelor GIS din Europa cuprinsă în considerentul (164) al deciziei atacate. Prin urmare, împrejurarea că ultima discuție privind un proiect GIS cuprins în această listă datează din 16 iulie 1998 nu poate constitui o dovadă că înțelegerea ar fi încetat să existe înaintea acestei date sau că reclamantele și-ar fi încetat participarea la înțelegere. În consecință, acest argument trebuie respins.

60 În ceea ce privește al doilea argument, din jurisprudența citată la punctul 55 de mai sus reiese că, atunci când, precum în speță, Comisia a dovedit existența unui acord, întreprinderilor participante le revine obligația de a dovedi că s-au distanțat de acesta, distanțare care trebuie să ateste o voință clară și adusă la cunoștința celorlalte întreprinderi participante de a se sustrage de la acordul respectiv.

61 Desigur, trebuie admis argumentul reclamantelor potrivit căruia o asemenea distanțare expresă trebuie asimilată cu situația în care un participant la o înțelegere este îndepărtat din aceasta printr-un comportament coluziv al altor participanți la acea înțelegere cu pretextul încetării înțelegerii menționate. Cu toate acestea, întrucât Comisia a dovedit existența „înțelegerii comune", reclamantelor le revine sarcina de a dovedi că ceilalți participanți le-ar fi indus credința încetării înțelegerii. Pe de altă parte, chiar dacă se presupune că încetarea înțelegerii nu a fost anunțată ca o „surpriză" în cursul reuniunii din 13 decembrie 2000, ci cu un anumit timp înainte, la

12 octombrie 2000, data indicată de reclamante, aceasta nu este susținută de niciun element de probă. În lipsa oricărui element de probă în privința datei efective a îndepărtării lor din înțelegere, Comisia avea, așadar, dreptul să stabilească data de 13 decembrie 2000 drept data la care reclamantele și-au întrerupt participarea la înțelegere, fără a avea obligația de a dovedi încheierea unor acorduri ilicite la acea dată exactă.

62 Prin urmare, trebuie respinsă critica referitoare la data la care reclamantele și-au întrerupt participarea la înțelegere.

b) Cu privire la data la care întreprinderea VA Tech și-a reluat participarea la înțelegere

Argumentele părților

63 Reclamantele consideră că în mod greșit Comisia a constatat că, începând cu 1 aprilie 2002, întreprinderea VA Tech și-a reluat participarea la înțelegere prin intermediul VAS. În opinia reclamantelor, deși această întreprindere era deja informată despre reluarea înțelegerii din vara anului 2002, în acea perioadă nu își reluase încă participarea. Această reluare ar fi intervenit numai începând cu 9 octombrie 2002, data reuniunii desfășurate la Paris (Franța) la care au asistat unii dintre reprezentanții săi. Reclamantele susțin că, în această privință, declarațiile lor ar fi confirmate de alte elemente din dosar. În special, întreprinderea VA Tech nu ar fi fost reprezentată la reuniunea de la Frankfurt (Germania) din 10 iulie 2002, și nici nu ar fi participat la

acorduri sau la acțiuni concertate privind proiecte GIS a căror scadență se situa în perioada aprilie-octombrie 2002. În orice caz, Comisia ar fi acționat inconsecvent pentru identificarea momentului reluării încălcării, deoarece, în cazul Hitachi, ar fi ales să ia în considerare data primei participări la o reuniune multilaterală.

64 Comisia respinge argumentele reclamantelor.

Aprecierea Tribunalului

65 Astfel cum reiese din considerentele (199), (203), (204) și (441) ale deciziei atacate, Comisia și-a întemeiat concluzia potrivit căreia întreprinderea VA Tech și-a reluat participarea la înțelegere cel mai târziu la 1 aprilie 2002, în esență, pe informațiile din răspunsul dat de ABB la comunicarea privind obiecțiunile, în care ABB a explicat că martorul, domnul M., își amintea că, după un moment inițial în 2000, întreprinderea VA Tech și-ar fi reluat participarea la înțelegere în cursul primelor 3 luni ale anului 2002. În lipsa unei date exacte, Comisia a reținut 1 aprilie 2002 ca fiind data cea mai favorabilă pentru întreprinderea respectivă. În opinia Comisiei, această declarație dată de ABB este foarte credibilă, deoarece numai prin intermediul ei a aflat că întreprinderea VA Tech își întrerupsese participarea la înțelegere într-o anumită perioadă. Astfel, în comunicarea privind obiecțiunile, Comisia a presupus că întreprinderea VA Tech participase la înțelegere fără întrerupere. Pe de altă parte, Comisia consideră că declarația menționată este susținută de note olografe redactate de domnul Z., angajat al grupului VA Tech, și identificate în incintele acestui grup cu ocazia verificărilor la fața locului efectuate în aprilie 2004.

66 În ceea ce privește notele redactate de domnul Z., considerentul (204) al deciziei atacate face referire la trei pagini care conțin, în opinia Comisiei, întrebări referitoare la interesul grupului VA Tech pentru un proiect GIS la Ravenna (Italia) și la eventuale posibilități de a stabili un nivel de prețuri, la discuții cu producătorii japonezi, la o reuniune prevăzută pentru luna iulie în vederea discutării proiectelor GIS și la stadiul discuțiilor la sfârșitul lunii august 2002. Aceste pagini sunt reproduse la paginile 2014, 2018 și 2024 din dosarul de procedură la Comisie.

67 În această privință, trebuie arătat că majoritatea notelor redactate de domnul Z. nu conține nicio referire la data întocmirii lor, nici la data faptelor care sunt menționate în acestea. Mai mult, nu se pot formula concluzii din ordinea apariției paginilor în dosarul de procedură al Comisiei, deoarece, în mod evident, ordinea anumitor pagini a fost modificată față de ordinea cronologică a întocmirii acestora. În special, a fost inversată ordinea paginilor reproduse la paginile 2014 și 2015 din dosarul de procedură la Comisie, astfel cum reiese de la pagina 2014, vizibilă în dreapta paginii 2015, iar pagina 2016, care conține o minută a unei reuniuni a consiliului de administrație din 27 iunie 2002 și care ar putea furniza, așadar, o informație datată, nu poate să fi urmat direct paginii 2014, deoarece este vorba despre două pagini din dreapta.

68 Prin urmare, singurele informații fiabile cu privire la data întocmirii notelor redactate de domnul Z. sunt cele care pot fi deduse din rarele mențiuni ce se referă la date și care se găsesc pe aceeași pagină cu mențiunile invocate de Comisie.

69 Or, în primul rând, trebuie să se constate că nici fragmentele notelor redactate de domnul Z. care au fost citate în decizia atacată, nici cele indicate de Comisie în răspunsul său la întrebările scrise adresate de Tribunal nu permit să se rețină 1 aprilie 2002 ca fiind data la care întreprinderea VA Tech și-a reluat participarea la înțelegere.

Astfel, deși reclamantele nu contestă că notele menționate au fost întocmite în 2002, data de 1 aprilie nu este menționată expres, și nici nu poate fi dedusă din conținutul acestor note.

70 În al doilea rând, trebuie arătat că dosarul de procedură la Comisie conține, între altele, mențiunile „se va discuta package-ul cu Jap. Ei au luat o serie de [i]nițiative" și „în practică se va rezerva 1 dată de 1 iulie pentru a discuta 1 package Gd Export cu Jap.". Aceste mențiuni permit să se concluzioneze că nota care le cuprinde a fost întocmită înainte de 1 iulie 2002 și, așadar, cel mai târziu în iunie 2002. În lipsa unei date exacte, în conformitate cu principiul *in dubio pro reo*, trebuie, așadar, să se rețină data de 1 iulie 2002 ca fiind data la care întreprinderea VA Tech și-a reluat participarea la înțelegere.

71 În al treilea rând, în ceea ce privește obiectul acțiunilor concertate între producători, trebuie amintit că, în decizia atacată, Comisia a constatat că, în cursul celei de a doua etape a încălcării, proiectele GIS nu mai erau discutate individual, ci pe „pachete". Reclamantele nu au contestat această situație. Reclamantele nu au contestat nici faptul că în această a doua etapă înțelegerea avea ca obiect proiecte GIS în cadrul SEE. Astfel, aspectul primului motiv, în care reclamantele contestă că înțelegerea a avut efect în cadrul pieței comune, era aplicabil numai primei etape a participării acestora. Prin urmare, faptul că nota menționată la punctul 70 de mai sus nu se referă la un proiect GIS în cadrul SEE nu este de natură să repună în discuție participarea reclamantelor, de la revenirea la înțelegere în 2002, la discuții privind proiecte GIS în cadrul SEE.

72 Rezultă că se impune admiterea criticii privind constatarea eronată a Comisiei potrivit căreia reclamantele își reluaseră participarea la înțelegere începând cu 1 aprilie 2002.

c) Cu privire la data încetării încălcării

Argumentele părților

73 Reclamantele invocă săvârșirea unei erori de către Comisie, întrucât a considerat că încălcarea a încetat efectiv la 11 mai 2004, iar nu cel mai târziu la 21 ianuarie 2004, data ultimei reuniuni în cursul căreia au fost discutate proiecte GIS, fără să se fi putut ajunge la vreun acord. Întrucât ulterior sistemul de coordonare a început să se prăbușească, reuniunile ar mai fi avut ca obiect doar faptul de a ridica problema continuării înțelegerii și alte câteva aspecte fără legătură cu dreptul concurenței.

74 Comisia respinge teza potrivit căreia înțelegerea a încetat cel mai târziu la 21 ianuarie 2004, iar nu la 11 mai 2004. Înțelegerea ar fi continuat după 21 ianuarie 2004, ABB încetând în mod unilateral să participe în februarie 2004. Cel puțin, acordurile ar fi produs efecte până la reuniunea care a urmat plecării ABB.

Aprecierea Tribunalului

75 În primul rând, trebuie amintit că, potrivit unei jurisprudențe constante, chiar din textul articolului 81 alineatul (1) CE rezultă că acordurile dintre întreprinderi sunt interzise, indiferent de efectele acestora, atunci când au un obiect anticoncurențial (Hotărârea Curții din 8 iulie 1999, Comisia/Anic Partecipazioni, C-49/92 P, Rec., p. I-4125, punctul 123, și Hotărârea Tribunalului din 8 iulie 2004, JFE Engineering/

Comisia, T-67/00, T-68/00, T-71/00 și T-78/00, Rec., p. II-2501, punctul 181). Prin urmare, nu este necesară demonstrarea efectelor anticoncurențiale reale, chiar dacă este dovedit obiectul anticoncurențial al comportamentelor imputate (a se vedea Hotărârea Tribunalului din 6 iulie 2000, Volkswagen/Comisia, T-62/98, Rec., p. II-2707, punctul 178 și jurisprudența citată).

76 Or, în speță, Comisia s-a întemeiat în principal pe obiectul de restrângere a concurenței al acordurilor și al practicilor concertate menționate la articolul 1 din decizia atacată. Mai întâi, în considerentele (303) și (304) ale deciziei atacate, aceasta a constatat că toate acordurile și/sau practicile concertate descrise aveau ca obiect restrângerea concurenței, în sensul articolului 81 CE și al articolului 53 din Acordul privind SEE și că în asemenea împrejurări, în vederea aplicării dispozițiilor menționate, era inutilă luarea în considerare a efectelor concrete ale unui acord înainte de a adăuga, în considerentul (308), că, prin însăși natura sa, punerea în aplicare a unui acord de tipul celui descris determină o denaturare importantă a concurenței. De asemenea, în ceea ce privește stabilirea amenzilor, Comisia a afirmat expres, în considerentul (477) al deciziei atacate, că, în cadrul stabilirii gravității încălcării, nu s-a bazat în mod specific pe un impact special.

77 În al doilea rând, trebuie arătat că, după cum a menționat Comisia în considerentul (215) al deciziei atacate pe baza declarațiilor date de grupul VA Tech, comunicările și reuniunile din cadrul înțelegerii după plecarea ABB aveau ca obiect în special schimbul de informații privind procedurile de cerere de ofertă aflate în derulare, poziția actorilor din afara înțelegerii, menținerea ori întreruperea contactelor și aspecte de securitate. Or, aceste subiecte de discuție demonstrează că, deși membrii care au rămas în înțelegere după plecarea ABB nu ajunseseră la un acord cu privire la proiecte concrete, aceștia aveau intenția să continue pe viitor înțelegerea sau, cel puțin, nu luaseră încă decizia de încetare a acesteia.

78 Această interpretare a situației de fapt nu este repusă în discuție prin declarațiile date de Hitachi privind încetarea înțelegerii, invocate de reclamante. În opinia reclamantelor, Hitachi ar fi declarat, în legătură cu reuniunea din 21 ianuarie 2004, că „[p]ărțile respin[seseră] toate propunerile" și că „reuniunea [fusese ulterior] întreruptă". Din aceste împrejurări, aceeași întreprindere ar fi concluzionat, într-o altă declarație, că „[n]oul sistem începu[se] să se prăbușească în ianuarie 2004, data ultimei reuniuni de lucru la care participa[se] ABB".

79 *Primo*, faptul că în cursul reuniunii din 21 ianuarie 2004 nu s-a putut încheia niciun acord privind proiectele GIS discutate nu înseamnă însă că înțelegerea încetase la acel moment – chiar dacă, în cadrul unei aprecieri *ex post* din partea Hitachi, acest eșec a putut constitui punctul de plecare al „prăbușirii înțelegerii". Astfel, subiectele dezbătute cu ocazia întâlnirilor ulterioare, necontestate de reclamante, atestă voința de a continua înțelegerea în lipsa ABB. *Secundo*, în ceea ce privește aprecierea făcută de Hitachi potrivit căreia înțelegerea începuse să se prăbușească în ianuarie 2004, aceasta confirmă doar, dacă era necesar, că „prăbușirea înțelegerii" nu se realizase încă în mod concret în ianuarie 2004.

80 În aceste împrejurări, Comisia nu avea obligația să demonstreze încheierea unor noi acorduri privind proiecte GIS concrete în cadrul reuniunilor desfășurate după 21 ianuarie 2004 pentru a putea concluziona că înțelegerea a continuat după acea dată.

81 Prin urmare, reclamantele nu au demonstrat săvârșirea unei erori de apreciere de către Comisie prin reținerea datei de 11 mai 2004 drept data încetării înțelegerii. Rezultă că este necesară respingerea criticii întemeiate pe o asemenea eroare de apreciere.

82 Aşadar, se impune anularea articolului 1 din decizia atacată în măsura în care Comisia a constatat în cuprinsul acestuia o încălcare săvârşită de reclamante de la 1 aprilie 2002 până la 30 iunie 2002. În ceea ce priveşte celelalte cereri, se impune respingerea aspectului primului motiv întemeiat pe erori de apreciere privind durata încălcării.

3. Cu privire la aspectul întemeiat pe prescripţia încălcării, invocată în legătură cu perioada anterioară datei de 16 iulie 1998

a) Argumentele părţilor

83 Reyrolle, SEHV şi Magrini consideră că, în privinţa perioadei anterioare datei de 16 iulie 1998, a intervenit prescripţia în materia aplicării de sancţiuni. În opinia acestora, întrucât termenul de prescripţie de 5 ani trebuie calculat începând cu 16 iulie 1998, iar durata participării acestora la noul sistem se limitează la 1 an şi 3 luni, majorarea cuantumului de plecare aplicată în temeiul duratei încălcării ar trebui redusă la 10 %.

84 Reyrolle, SEHV şi Magrini adaugă că teza încălcării continue, susţinută de Comisie, este greşită în privinţa acestora, deoarece nu sunt reunite condiţiile impuse de jurisprudenţă, şi anume, din punct de vedere obiectiv, inexistenţa vreunei întreruperi a încălcării şi, din punct de vedere subiectiv, comportamentele întreprinderilor în cauză să rezulte dintr-o voinţă generală.

85 Comisia respinge aceste argumente.

b) Aprecierea Tribunalului

86 Articolul 25 alineatul (1) litera (b) din Regulamentul nr. 1/2003 stabilește un termen de prescripție de 5 ani pentru încălcările de tipul celor imputate reclamantelor. Potrivit articolului 25 alineatul (3) prima teză din același regulament, orice act al Comisiei în scopul examinării sau al investigării unei încălcări întrerupe cursul termenului de prescripție.

87 În speță, excepția privind prescripția invocată în privința primei etape a încălcării imputate Reyrolle, SEHV și Magrini presupune îndeplinirea a două condiții cumulative. Pe de o parte, această primă etapă trebuie să fi încetat cel mai târziu la 10 mai 1999, cu alte cuvinte cu 5 ani înaintea zilei care precede inspecțiile la fața locului efectuate de Comisie la 11 și la 12 mai 2004. Pe de altă parte, cele două etape ale încălcării imputate acestora nu trebuie să facă parte dintr-o singură încălcare unică și continuă, în sensul articolului 25 alineatul (2) din Regulamentul nr. 1/2003, deoarece, într-o asemenea ipoteză, termenul de prescripție curge numai din ziua încetării încălcării.

88 Or, astfel cum s-a arătat la punctele 57-62 de mai sus, Comisia a constatat în mod întemeiat în decizia atacată că prima etapă a încălcării imputate Reyrolle, SEHV și Magrini a încetat la 13 decembrie 2000, așadar, după 10 mai 1999. Prin urmare, se impune respingerea excepției privind prescripția.

89 În orice caz, nu este îndeplinită nici a doua condiție menționată la punctul 87 de mai sus în raport cu prima condiție. Astfel, Comisia a constatat în mod întemeiat că înțelegerea la care au participat Reyrolle, SEHV și Magrini era, în esență, aceeași cu cea la care participaseră până în anul 2000.

90 Instanţele Uniunii au identificat mai multe criterii pertinente pentru aprecierea caracterului unic al unei încălcări, şi anume identitatea obiectivelor practicilor în cauză (a se vedea în acest sens Hotărârea Curţii din 21 septembrie 2006, Technische Unie/Comisia, C-113/04 P, Rec., p. I-8831, punctele 170 şi 171, Hotărârea Tribunalului din 20 martie 2002, Dansk Rørindustri/Comisia, T-21/99, Rec., p. II-1681, punctul 67, şi Hotărârea Tribunalului din 27 septembrie 2006, Jungbunzlauer/Comisia, T-43/02, Rec., p. II-3435, punctul 312), identitatea produselor şi serviciilor în cauză (a se vedea în acest sens Hotărârea Tribunalului din 15 iunie 2005, Tokai Carbon şi alţii/Comisia, T-71/03, T-74/03, T-87/03 şi T-91/03, nepublicată în Recueil, punctele 118, 119 şi 124, şi Hotărârea Jungbunzlauer/Comisia, citată anterior, punctul 312), identitatea întreprinderilor care au participat la încălcare (Hotărârea Jungbunzlauer/Comisia, citată anterior, punctul 312) şi identitatea modalităţilor de punere în aplicare a acesteia (Hotărârea Dansk Rørindustri/Comisia, citată anterior, punctul 68). Alte criterii pertinente constau în identitatea persoanelor fizice implicate pe seama întreprinderilor şi identitatea domeniului de aplicare geografic al practicilor în cauză.

91 În speţă, trebuie arătat că toate criteriile menţionate mai sus permit să se observe că înţelegerea la care au participat în anul 2002 Reyrolle, SEHV şi Magrini era, în esenţă, aceeaşi cu cea la care acestea participaseră până în anul 2000.

92 Astfel, în primul rând, obiectivul ce consta în stabilizarea cotelor de piaţă ale membrilor înţelegerii, în împărţirea pieţei mondiale între producătorii japonezi şi europeni – în special prin rezervarea în favoarea celor din urmă a pieţelor europene – şi în evitarea erodării preţurilor era acelaşi în cele două perioade în discuţie.

93 În al doilea rând, metodele de funcţionare a înţelegerii au rămas în totalitate neschimbate, chiar dacă au evoluat progresiv în cursul anilor, în special în funcţie de reducerea numărului de întreprinderi participante la continuarea concentrării sectorului şi în funcţie de evoluţia tehnică a mijloacelor de comunicaţie. Cu toate acestea, după cum a arătat Comisia în considerentul (280) al deciziei atacate, aceste modificări nu au intervenit într-un anumit moment în perioada 2000-2002, ci treptat. Pe de altă

parte, ele nu au afectat principiile esențiale ale modului de funcționare, și anume alocarea proiectelor GIS membrilor înțelegerii pe baza unor cote stabilite de aceștia și prin intermediul trucării cererilor de oferte, precum și stabilirea unor prețuri minime pentru proiectele GIS care nu făceau obiectul unei alocări.

94 Aceste constatări detaliate ale Comisiei referitoare la funcționarea înțelegerii, necontestate de reclamante, nu pot fi infirmate prin afirmația generală și nedetaliată potrivit căreia, „începând cu anul 2002, coordonarea s-a realizat potrivit unui sistem nou în întregime", după cum ar atesta, printre altele, declarațiile angajaților ABB. Astfel, în fragmentele citate de reclamante în cauzele T-123/07 și T-124/07 în afara contextului lor, angajatul în cauză, domnul Wi., relatează în esență că, la momentul producerii faptelor, superiorul acestuia îi ascunsese amploarea reală a „cooperării" cu ceilalți producători GIS și faptul că înțelegerea, în modalitatea existentă începând cu anul 2002, se înscria în planul de continuare a etapei anterioare a înțelegerii.

95 În al treilea rând, în cele două perioade în cauză, înțelegerea privea aceeași piață, și anume piața proiectelor GIS sub forma pieselor detașate sau sub forma substațiilor la cheie.

96 În al patrulea rând, întreprinderile implicate în înțelegere, precum și diferitele societăți care făceau parte din aceste întreprinderi au rămas în esență aceleași pe toată durata înțelegerii între 1988 și 2004, ținând seama de concentrarea sectorului GIS care a avut loc în această perioadă și cu singura excepție a absenței temporare a Siemens, a întreprinderii VA Tech și a Hitachi.

97 În al cincilea rând, persoanele care au reprezentat diferitele întreprinderi în cadrul înțelegerii erau într-o foarte largă măsură aceleași în anii 2000 și 2002, cu excepția unei anumite fluctuații normale în interiorul fiecărei întreprinderi. Continuitatea personală a reprezentanților este atestată de diferite liste de reuniuni care sunt incluse în dosar și, în special, de lista cuprinsă în anexa I la decizia atacată, precum și de lista colaboratorilor întreprinderilor în cauză, active în cadrul înțelegerii, cuprinsă în anexa II la decizia atacată.

98 În al șaselea rând, domeniul de aplicare geografic al înțelegerii era același și în anul 2000, și în perioada 2002-2004. Astfel, acesta s-a extins puțin după anul 1988 ca urmare a faptului că piețele din țările Europei Centrale și de Est au devenit între timp accesibile membrilor înțelegerii.

99 În plus, împrejurarea subliniată de Comisie și necontestată de reclamantele din cauzele T-123/07 și T-124/07, potrivit căreia înțelegerea a fost continuată de ceilalți membri în lipsa întreprinderilor absente temporar, fiind, așadar, menținută continuitatea obiectivă a unei încălcări unice, demonstrează deopotrivă că era vorba despre una și aceeași înțelegere.

100 În sfârșit, în ceea ce privește elementul subiectiv, este suficient ca, atunci când întreprinderea VA Tech și-a reluat participarea la înțelegere, Reyrolle, SEHV și Magrini să fi conștientizat că participau la aceeași înțelegere precum cea anterioară. În această privință, trebuie arătat că anumiți angajați care reprezentau întreprinderea VA Tech înainte de 2002 avuseseră deja funcții de conducere în cadrul societăților care făceau parte din acest grup înainte de întreruperea participării acestor societăți la înțelegere, în anul 2000. Astfel, domnii Z., V., C., B. și W., incluși pe lista participanților la diferite reuniuni începând din octombrie 2002 (a se vedea anexa I la decizia atacată), lucraseră deja pentru Reyrolle, SEHV, Magrini și Schneider Electric înainte de anul 2000 (a se vedea anexa II la decizia atacată). Prin urmare, Reyrolle, SEHV și Magrini nu puteau să ignore identitatea factorilor care au determinat caracterul unic al înțelegerii. În mod contrar susținerilor reclamantelor în cauzele T-123/07 și T-124/07, elementul subiectiv nu este, așadar, exclus de împrejurarea că, în anul 2000, fuseseră induse în

eroare cu privire la faptul că ceilalți participanți la înțelegere le-au făcut să creadă că înțelegerea era dizolvată. Astfel, nu nivelul lor de cunoștință din 2000 este cel determinant în această privință, ci acela din momentul la care și-au reluat participarea la înțelegere.

101 Prin urmare, excepția prescripției invocată de Reyrolle, de SEHV și de Magrini trebuie în orice caz respinsă pentru motivul că cele două etape ale încălcării ce le-a fost imputată făceau parte din aceeași încălcare unică și continuă.

102 În concluzie, se impune respingerea aspectului cuprins în primul motiv, întemeiat pe prescripția primei etape a încălcării imputate Reyrolle, SEHV și Magrini.

4. Cu privire la aspectul întemeiat pe cuantumul excesiv al amenzilor aplicate

103 În susținerea acestui aspect, reclamantele formulează mai multe critici întemeiate, în primul rând, pe depășirea limitei de 10 % din cifra de afaceri a Reyrolle, a SEHV și a Magrini, în al doilea rând, pe neluarea în considerare a situației individuale a acelorași societăți, în al treilea rând, pe caracterul excesiv al cuantumului amenzii aplicate Siemens Österreich și KEG în raport cu cea aplicată Reyrolle, în al patrulea rând, pe o stabilire incomprehensibilă a răspunderii solidare între diferitele reclamante, în al cincilea rând, pe faptul că, în mod eronat, Comisia ar fi stabilit răspunderea care revine Reyrolle suplimentar față de răspunderea care revine societății-mamă a acesteia,

în al șaselea rând, pe încălcarea principiului *ne bis in idem* în ceea ce privește Siemens Österreich și KEG și, în al șaptelea rând, tot în privința acestora din urmă, pe faptul că amenda nu a fost redusă.

104 Trebuie arătat că primele patru critici sunt întemeiate, în esență, pe o aplicare eronată de către Comisie a noțiunii de întreprindere în sensul dreptului comunitar al concurenței. Astfel, în cadrul argumentelor formulate în susținerea acestor critici, reclamantele critică aplicarea de către Comisie în privința lor, în vederea stabilirii amenzilor, a unui cuantum de plecare întemeiat pe cifra de afaceri totală a grupului VA Tech în 2005, iar nu pe cifrele de afaceri separate, și că aceste cuantumuri pe care diferitele societăți din acest grup trebuie să le plătească în solidar sunt stabilite într-un mod incomprehensibil. Prin urmare, se impune analizarea acestor patru critici înainte de examinarea celorlalte critici.

a) Cu privire la primele patru critici întemeiate, în esență, pe o aplicare eronată de către Comisie a noțiunii de întreprindere în sensul dreptului comunitar al concurenței

Argumentele părților

105 Reyrolle, SEHV și Magrini critică aplicarea de către Comisie, în vederea stabilirii amenzilor, a unui cuantum de plecare întemeiat pe cifra de afaceri totală a grupului VA Tech la momentul deciziei atacate, iar nu pe cifrele de afaceri separate ale acestora.

106 Reyrolle, SEHV și Magrini consideră că, astfel, Comisia a contrazis în mod evident abordarea, expusă în mai multe rânduri în decizia atacată, potrivit căreia intenționa să stabilească „răspunderea individuală" a filialelor grupului VA Tech pentru încălcarea articolului 81 CE și a articolului 53 din Acordul privind SEE. Reyrolle, SEHV și Magrini susțin deopotrivă că metoda de stabilire aplicată de Comisie conduce la faptul că Reyrolle este răspunzătoare pentru comportamentul SEHV și al Magrini și viceversa, deși în cea mai mare parte a duratei încălcării, și anume în perioada 15 aprilie 1988-13 decembrie 2000, nu au existat legături între acestea. O asemenea „răspundere comună cu efect retroactiv" ar fi contrară principiului potrivit căruia sancțiunea trebuie să fie proporțională cu fapta săvârșită, deoarece ponderea economică în înțelegere a societăților menționate ar fi net exagerată.

107 În plus, Reyrolle, SEHV și Magrini afirmă că, în decizia atacată, Comisia nu a respectat plafonul de 10 % din cifra de afaceri prevăzut la articolul 23 alineatul (2) din Regulamentul nr. 1/2003. În anul 2005, cifrele de afaceri ale acestora la nivel mondial se ridicau la aproximativ 118 953 000 de euro în privința Reyrolle, 222 034 242 de euro în privința SEHV și 103 047 112 euro în privința Magrini, astfel încât amenzile în cuantum de 22 050 000 de euro care le-au fost aplicate ar fi excesive.

108 Mai mult, Reyrolle, SEHV și Magrini afirmă că modalitatea de stabilire propusă de Comisie încalcă articolul 7 paragraful 1 din Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale, semnată la Roma la 4 noiembrie 1950 (denumită în continuare „CEDO"), potrivit căruia nu se poate aplica o pedeapsă mai severă decât cea care era aplicabilă în momentul săvârșirii infracțiunii. În opinia reclamantelor, aplicarea retroactivă de către Comisie a conceptului unității economice în vederea stabilirii cuantumului amenzii ar determina o majorare a sancțiunii.

109 În plus, în opinia exprimată de Reyrolle, Comisia ar fi trebuit să țină seama de capacitatea sa limitată de a produce un prejudiciu important concurenței în cadrul pieței comune fie prin reducerea cuantumului de plecare al amenzii, aplicat în privința sa, fie în cadrul aplicării unor circumstanțe atenuante. Pentru motive de ordin tehnic, în toată perioada Acordului GQ, activitățile sale în cadrul SEE s-ar fi limitat la Regatul Unit și la Irlanda. Prin urmare, cifra sa de afaceri mondială, prin exagerarea ponderii sale concurențiale pe piața comună, nu ar reflecta în mod pertinent capacitatea sa de a produce prejudicii altor operatori în cadrul SEE.

110 În opinia exprimată de Siemens Österreich și de KEG, cuantumul amenzii ce le-a fost aplicată este disproporționat în raport cu cel suportat de Reyrolle ca urmare a alegerii Comisiei de a le aplica o amendă ca și cum acestea ar fi avut legături cu SEHV și cu Magrini în perioada 1998-2000, într-o modalitate de exagerare evidentă a ponderii lor economice în cadrul înțelegerii.

111 Siemens Österreich și KEG adaugă că, în principiu, amenzile aplicate unor societăți-mamă pentru încălcarea săvârșită de filialele lor, întemeiate pe influența determinantă pe care societățile-mamă o exercită asupra comportamentului comercial al filialelor, nu ar putea fi mai împovărătoare decât cele suportate de filiale. Siemens Österreich și KEG consideră însă că, în speță, ținând seama de durata încălcărilor ce le sunt imputate, cuantumul amenzii care le-a fost aplicată este de două ori mai mare decât în cazul Reyrolle, și anume, în privința acestora, 242 307 euro pe lună de încălcare și, în privința Reyrolle, de 124 576 de euro pe lună de încălcare.

112 Siemens Österreich și KEG consideră că abordarea aleasă de Comisie încalcă principiul unei sancțiuni care să corespundă contribuției individuale a unei societăți la faptele imputate și „principiul culpei” și, prin urmare, încalcă articolul 23 alineatul (2)

din Regulamentul nr. 1/2003, precum și articolul 7 paragraful 1 din CEDO. O asemenea abordare ar fi contrară Liniilor directoare privind metoda de stabilire a amenzilor aplicate în temeiul articolului 15 alineatul (2) din Regulamentul nr. 17 și al articolului 65 alineatul (5) [CO] (JO 1998, C 9, p. 3, Ediție specială, 08/vol. 3, p. 69, denumite în continuare „Liniile directoare"). În plus, în memoriul în apărare, Comisia ar prezuma în mod greșit și în lipsa oricărei dovezi că VA Technologie era la curent sau ar fi trebuit să fie la curent, cu ocazia dobândirii Reyrolle și a constituirii VAS, cu participarea Reyrolle la înțelegere, deși VA Technologie ar fi „intrat în sectorul GIS […] numai ca urmare a dobândirii Reyrolle" și că auditul prealabil („due diligence") efectuat cu această ocazie nu ar fi evidențiat nicio activitate coluzivă.

113 În opinia exprimată de Siemens Österreich și de KEG, Comisia trebuia mai întâi să calculeze cuantumul amenzilor pentru fiecare filială a grupului VA Tech, înainte de a calcula, în funcție de *pro rata* duratei controlului exercitat de acest grup asupra fiecărei filiale, cuantumul amenzii ce urma să fie plătită în solidar de societățile-mamă. În temeiul acestei metode, amenzile aplicate de Comisie ar fi trebuit să corespundă unui cuantum de 720 000 de euro în privința Reyrolle, de 900 000 de euro în privința SEHV și de 360 000 de euro în privința Magrini, respectiv un cuantum total de 1 980 000 de euro.

114 SEHV și Magrini susțin, de asemenea, că amenda în cuantum total de 22 050 000 de euro care le este aplicată prin decizia atacată a fost repartizată în mod greșit între, pe de o parte, grupul în care Schneider Electric este societate-mamă (denumit în continuare „grupul Schneider"), până la concurența sumei de 4 500 000 de euro, și, pe de altă parte, grupul VA Tech, până la concurența sumei de 17 550 000 de euro. Acestea afirmă că acest calcul probabil efectuat de Comisie are în vedere în final asumarea de către Schneider Electric a unei răspunderi foarte limitate, și anume 40 % pentru perioada în care le controla în mod individual. În schimb, grupul VA Tech și Reyrolle ar fi vădit dezavantajate.

115 SEHV și Magrini adaugă că stabilirea de către Comisie a cuantumului de plecare al amenzii aplicate Schneider Electric s-a efectuat prin prisma participației deținute la VAS. Or, VA Technologie ar fi aportat la VAS diverse activități care nu au avut nicio legătură cu înțelegerea. Prin urmare, ar fi vădit excesiv cuantumul stabilit la articolul 2 litera (l) punctul (i) din decizia atacată pe care SEHV, Magrini și Reyrolle au obligația să le plătească în solidar.

116 Comisia consideră că stabilirea cuantumului amenzii în decizia atacată îndeplinește criteriile stabilite de jurisprudență și ia în considerare, în măsura în care este necesar, situația individuală a Reyrolle, a SEHV și a Magrini.

117 În ceea ce privește articolul 7 din CEDO, Comisia subliniază că acesta nu este direct aplicabil în speță. Mai mult, Comisia afirmă că decizia atacată nu încalcă interdicția retroactivității, și nici principiul „nicio pedeapsă fără lege".

118 Comisia respinge și argumentul expus de Reyrolle potrivit căruia luarea în considerare a cifrei de afaceri mondiale a acestei societăți ar determina un cuantum de plecare excesiv pentru stabilirea cuantumului amenzii care îi este aplicată. Comisia consideră că, atunci când o înțelegere acoperă aproape în întregime piața mondială, are temei juridic de a se baza pe cifrele de afaceri mondiale drept indiciu al gravității încălcării. În plus, Comisia evidențiază că nicio dispoziție din dreptul comunitar nu prevede o sancțiune proporțională cu durata încălcării.

119 În sfârșit, Comisia subliniază și că Siemens Österreich și KEG nu susțin că suma celor două amenzi ipotetice separate impuse grupului VA Tech, una pentru comportamentul Reyrolle, iar cealaltă pentru comportamentul SEHV și al Magrini, ar fi inferioară

amenzii unice stabilite prin decizia atacată. Or, o decizie ar putea fi anulată numai atunci când calculul pretins eronat a creat prejudicii reclamantului.

120 În ceea ce privește stabilirea cuantumurilor ce urmează a fi plătite în solidar, Comisia susține că această critică este inadmisibilă, deoarece, nefiind direct afectate de această stabilire, SEHV și Magrini nu ar putea să susțină interesele întregii întreprinderi. Comisia consideră deopotrivă că a motivat suficient stabilirea cuantumului amenzii aplicate reclamantelor. În plus, Comisia consideră că atribuirea unei părți mai mari a răspunderii în sarcina Schneider Electric ar fi net mai puțin favorabilă grupului VA Tech decât repartizarea efectuată de aceasta, deoarece răspunderea globală a grupului menționat ar fi evident mai importantă.

121 În sfârșit, în răspunsurile la întrebările scrise adresate de Tribunal, precum și în cursul ședinței Comisia susține, în esență, că are libertatea de calculare a cuantumurilor ce urmează a fi plătite în solidar, deoarece răspunderea solidară constituie un avantaj pentru societățile în cauză. Prin urmare, nu ar constitui o nelegalitate nici faptul că Reyrolle, pe de o parte, și SEHV și Magrini, pe de altă parte, au o obligație solidară în privința unui cuantum care nu are legătură cu perioada participării lor comune la înțelegere, în calitate de filiale ale grupului VA Tech, nici faptul că participarea individuală a Reyrolle timp de 10 ani, înaintea dobândirii sale de VA Technologie, nu este exprimat printr-un cuantum pe care trebuie să îl suporte în mod individual, nici faptul că Siemens Österreich și KEG nu au o obligație solidară în raport cu o parte a amenzii aplicate SEHV și Magrini. Pe de altă parte, în opinia Comisiei, indiciile furnizate în considerentul (468) al deciziei atacate cu privire la perioadele de răspundere solidară nu trebuie interpretate în sensul că ele constituie definitiv răspunderi solidare având semnificația de obligații solidare. Astfel, atunci când s-a pronunțat în considerentul (468) menționat cu privire la răspunderea personală a Reyrolle pentru perioada 15 aprilie 1988-20 septembrie 1988, aceasta nu ar fi exclus posibilitatea reținerii unei răspunderi solidare pentru alte motive decât existența unei entități economice, fiind

exclusă numai o răspundere solidară cu societăţile-mamă în raport cu acea perioadă. Comisia consideră în final că debitorii solidari au deplina libertate asupra distribuirii interne a cuantumului total al amenzii, ceea ce constituie un avantaj pentru aceştia.

Aprecierea Tribunalului

— Cu privire la principiul individualizării pedepselor şi a sancţiunilor

122 Trebuie amintit că, în virtutea principiului individualizării pedepselor şi a sancţiunilor, o persoană fizică sau juridică trebuie să fie sancţionată numai pentru faptele care îi sunt imputate în mod individual (Hotărârea Tribunalului din 13 decembrie 2001, Krupp Thyssen Stainless şi Acciai speciali Terni/Comisia, T-45/98 şi T-47/98, Rec., p. II-3757, punctul 63), principiu aplicabil în orice procedură administrativă care poate conduce la sancţiuni în temeiul normelor comunitare de concurenţă (Hotărârea Tribunalului din 4 iulie 2006, Hoek Loos/Comisia, T-304/02, Rec., p. II-1887, punctul 118). Totuşi, acest principiu trebuie să se concilieze cu noţiunea de întreprindere în sensul articolului 81 CE, astfel cum este interpretată în jurisprudenţă. În această privinţă, trebuie amintit că noţiunea de întreprindere, în sensul articolului 81 CE, include entităţi economice care constau, fiecare, într-o organizare unitară de elemente personale, materiale şi imateriale ce urmăreşte în mod durabil un scop economic determinat şi care poate contribui la săvârşirea unei încălcări vizate de această dispoziţie (Hotărârea Tribunalului din 20 martie 2002, HFB şi alţii/Comisia, T-9/99, Rec., p. II-1487, punctul 54 şi jurisprudenţa citată). Astfel, dreptul comunitar al concurenţei recunoaşte că diferitele societăţi care aparţin aceluiaşi grup constituie o entitate economică şi, prin urmare, o întreprindere în sensul articolului 81 CE dacă societăţile care au calitatea de filiale în cadrul unui grup nu îşi stabilesc în mod

autonom comportamentul pe piață (a se vedea în acest sens Hotărârea Tribunalului din 30 septembrie 2003, Michelin/Comisia, T-203/01, Rec., p. II-4071, punctul 290).

123 Rezultă că se impune respingerea afirmației formulate de Siemens Österreich și de KEG potrivit căreia faptul că o întreprindere care participă la o încălcare este constituită din mai multe societăți diferite nu determină tratarea lor drept unic participant la încălcare. Astfel, în această afirmație se face confuzie între noțiunea de întreprindere și noțiunea de societate și nu este fondată pe jurisprudența citată de reclamante.

124 De asemenea, trebuie respins argumentul invocat de Reyrolle, de SEHV și de Magrini, menționat la punctul 108 de mai sus, potrivit căruia aplicarea retroactivă de către Comisie a conceptului de unitate economică în vederea stabilirii cuantumului amenzii determină o agravare a sancțiunii și, prin urmare, încalcă articolul 7 paragraful 1 din CEDO, potrivit căruia nu se aplică o pedeapsă mai severă decât cea aplicabilă în momentul săvârșirii infracțiunii. Astfel, această practică a Comisiei constând în luarea în considerare, în vederea stabilirii cuantumului amenzii, a cifrei de afaceri a întreprinderii – și, așadar, după caz, a cifrei de afaceri cumulate a tuturor societăților care formează această întreprindere – era uniformă în timp și trebuia, așadar, să fie cunoscută de operatorii economici. În plus, reclamantele își continuaseră participarea la încălcare după o fuziune care a determinat majorarea cifrei de afaceri a întreprinderii. Prin urmare, acestea nu pot solicita Comisiei să fie tratate într-un mod în care fuziunea nu ar fi avut loc, întrucât principiul potrivit căruia pentru stabilirea amenzilor prezintă relevanță cifra de afaceri a întreprinderii, iar nu cifrele de afaceri separate ale societăților care o constituie, era aplicabil în perioada de funcționare a înțelegerii, nefiind, așadar, aplicat retroactiv.

125 De asemenea, trebuie adăugat că în jurisprudență a fost acceptată implicit practica constantă a Comisiei constând în luarea în considerare, în vederea stabilirii cuantumului de plecare al amenzilor, a cifrei de afaceri din ultimul an întreg de încălcare (a se vedea în acest sens Hotărârea Curții din 16 noiembrie 2000, Sarrió/Comisia, C-291/98 P, Rec., p. I-9991, punctele 85-87).

126 În această privință, în primul rând, trebuie amintită jurisprudența potrivit căreia efectul descurajator al amenzilor constituie unul dintre elementele în funcție de care trebuie stabilită gravitatea încălcărilor (Hotărârea Curții din 17 iulie 1997, Ferriere Nord/Comisia, C-219/95 P, Rec., p. I-4411, punctul 33, și Hotărârea Tribunalului din 12 decembrie 2007, BASF și UCB/Comisia, T-101/05 și T-111/05, Rep., p. II-4949, punctul 45). Or, caracterul descurajator al unei amenzi depinde într-o largă măsură de caracterul său suficient de sensibil pentru întreprinderea în cauză. Prin urmare, pentru a putea evalua caracterul descurajator al unei amenzi în privința unei întreprinderi care a participat la o înțelegere trebuie să se țină seama de situația care exista la încetarea încălcării, iar nu de situația care ar fi putut exista la un moment anterior. Luarea în considerare a unei situații anterioare ar determina riscul fie de stabilire a unei amenzi având un cuantum foarte scăzut pentru a fi suficient de descurajatoare, în ipoteza în care cifra de afaceri a întreprinderii în cauză ar fi crescut între timp, fie de stabilire a unei amenzi având un cuantum foarte ridicat care nu ar fi necesar pentru a fi disuasivă, în ipoteza în care cifra de afaceri a întreprinderii în cauză s-ar fi redus între timp.

127 În al doilea rând, ar fi nerealizabil și de-a dreptul excesiv, în lumina principiului bunei administrări și a cerințelor de economie a procedurii, să se solicite Comisiei să țină seama de evoluția cifrei de afaceri a întreprinderilor în cauză pe toată durata funcționării unei înțelegeri. După cum arată Comisia în mod întemeiat, o asemenea abordare ar presupune stabilirea unui cuantum de plecare al amenzii distinct pentru fiecare an de apartenență la înțelegere și, în acest scop, stabilirea cotelor de piață individuale ale participanților pentru fiecare an de încălcare.

128 Prin urmare, trebuie respins și argumentul invocat de Siemens Österreich și de KEG, menționat la punctul 110 de mai sus, potrivit căruia abordarea urmată de Comisie, caracterizată de faptul că li s-a aplicat o amendă în funcție de cifra de afaceri a grupului VA Tech din anul 2003, iar nu în funcție de cifra de afaceri, mai scăzută, anterioară dobândirii SEHV și a Magrini, are ca efect exagerarea ponderii lor economice în cadrul înțelegerii.

129 De asemenea, trebuie respins argumentul invocat de Siemens Österreich și de KEG, menționat la punctul 112 de mai sus, potrivit căruia abordarea respectivă a Comisiei încalcă principiul unei sancțiuni care corespunde contribuției individuale a unei societăți la faptele imputate și principiul culpei. Astfel, din decizia atacată și îndeosebi din considerentul (468) litera (c) și din considerentul (507) ale deciziei atacate reiese că reclamantelor respective li s-a atribuit răspunderea numai pentru perioada în care au participat la înțelegere prin intermediul filialelor lor, respectiv, mai întâi Reyrolle, la care se adaugă apoi, începând cu anul 2001, SEHV și Magrini.

130 În ceea ce privește argumentul invocat de Siemens Österreich și de KEG, deopotrivă menționat la punctul 112 de mai sus, potrivit căruia Comisia presupune în mod greșit că VA Technologie era la curent sau ar fi trebuit să fie la curent, cu ocazia dobândirii Reyrolle și cu ocazia constituirii VAS, despre participarea Reyrolle la înțelegere, trebuie amintit că, în mod rezonabil, Comisia poate prezuma că o filială deținută integral de o societate-mamă aplică în esență instrucțiunile care îi sunt date de societatea-mamă și că această prezumție implică lipsa unei obligații a Comisiei de a verifica dacă societatea-mamă a exercitat efectiv această atribuție (a se vedea Hotărârea Tribunalului din 27 septembrie 2006, Akzo Nobel/Comisia, T-330/01, Rec., p. II-3389, punctul 83 și jurisprudența citată). Imputarea față de societatea-mamă a comportamentului unei filiale deținute integral nu presupune, așadar, dovada că societatea-mamă avea cunoștință de acțiunile filialei. Dimpotrivă, atunci când consideră că, în pofida participării sale integrale la capitalul social al filialei sale, aceasta își stabilește în mod autonom comportamentul pe piață, societatea-mamă are obligația să răstoarne această prezumție prin furnizarea unor elemente de probă suficiente (a se vedea Hotărârea Akzo Nobel/Comisia, citată anterior, punctul 83 și jurisprudența citată).

131 În speță, problema dacă, în cadrul dobândirii Reyrolle în 1998, VA Tehnologie avea cunoștință de implicarea acesteia în înțelegere nu are, așadar, nicio relevanță din moment ce Siemens Österreich și KEG nu au contestat în fața Tribunalului că Reyrolle, filială deținută integral de grupul VA Tech din anul 1998, aplica în esență instrucțiunile acestuia și nu își stabilea în mod autonom comportamentul pe piață. Prin urmare, faptul că, în mod greșit, Comisia a avut posibilitatea să considere că VA Technologie avea o asemenea cunoștință nu poate afecta decizia atacată.

132 Pe de altă parte, în ceea ce privește constituirea VAS în 2001, Comisia a putut aprecia în mod întemeiat că, la acel moment, VA Technologie avea cunoștință despre participarea la înțelegere atât a fostei sale filiale Reyrolle, cât și a noilor filiale SEHV și Magrini. Astfel, în considerentul (454) și următoarele ale deciziei atacate, Comisia a arătat că mai multe persoane care reprezentau întreprinderea VA Tech la reuniunile înțelegerii au ocupat simultan funcții de conducere atât în cadrul filialelor Reyrolle, SEHV și Magrini, cât și în cadrul societăților-mamă ale acestora, respectiv VA Technologie și VAS – a căror succesiune juridică este asigurată de Siemens Österreich – precum și KEG. Or, Siemens Österreich și KEG nu au contestat aceste constatări în fața Tribunalului.

133 Se impune, așadar, respingerea acestui argument.

134 În sfârșit, întrucât entitatea care a săvârșit o încălcare a articolului 81 CE și a articolului 53 din Acordul privind SEE este întreprinderea în sensul dreptului concurenței, care nu are, ca atare, personalitate juridică, în decizia de sancționare a acestei încălcări și de impunere a amenzilor Comisia trebuie să stabilească individual societățile din cadrul întreprinderii cărora le va fi adresată decizia și care vor trebui să răspundă, pe seama întreprinderii, pentru plata amenzilor. Rezultă că, în lipsa unor împrejurări excepționale, amenzile individuale impuse diferitor societăți care fac parte din

întreprindere vor trebui stabilite pe baza puterii economice și, așadar, a cifrei de afaceri a întreprinderii, iar nu pe baza puterii economice a societăților individuale.

135 În speță, Comisia a explicat mai întâi, în considerentul (333) al deciziei atacate, că obiectul articolului 81 CE și al articolului 53 din Acordul privind SEE ar fi întreprinderea în sensul dreptului comunitar, noțiune care nu s-ar confunda cu cea a persoanei juridice în dreptul comercial, în dreptul societăților sau în dreptul fiscal național. Cu toate acestea, întrucât decizia de sancționare a unei încălcări a acestor articole trebuie adresată unor persoane juridice, Comisia ar trebui să identifice, în cadrul întreprinderilor în cauză, persoanele juridice destinatare ale deciziei. În continuare, în considerentul (335) al deciziei atacate, Comisia a explicat că societățile-mamă care exercitau o influență determinantă asupra comportamentului comercial al unei filiale ar putea fi considerate răspunzătoare în solidar pentru încălcarea săvârșită de filială, împrejurare care însă nu ar scuti-o pe aceasta din urmă de propria răspundere. Răspunderea societății-mamă ar completa, așadar, răspunderea filialei. Aceste considerații țin seama pe deplin de principiile menționate la punctele 122 și 134 de mai sus.

136 Prin urmare, se impune respingerea argumentului invocat de Reyrolle, de SEHV și de Magrini, menționat la punctul 106 de mai sus, întemeiat pe contradicția dintre impunerea unei amenzi întemeiată pe cifra de afaceri totală a grupului VA Tech și abordarea ce constă în instituirea unei răspunderi individuale, pentru încălcare, a diferitor filiale ale grupului.

— Cu privire la diferitele societăți cărora le poate fi atribuit comportamentul întreprinderilor care au participat la înțelegere și cu privire la aplicarea normelor în materia caracterului solidar al plății amenzilor

137 Într-o primă etapă, este necesar să se stabilească diferitele societăți cărora le poate fi atribuit comportamentul întreprinderilor care au participat la înțelegere. În a doua etapă, se va examina dacă s-a stabilit în mod corect de către Comisie cuantumul amenzilor ce urmau a fi aplicate reclamantelor și, în special, dacă aceasta a stabilit în mod corect cuantumurile pe care reclamantele trebuie să le plătească în solidar. Întrucât această examinare privește îndeosebi coerența internă a deciziei atacate, în acest stadiu este necesar să se țină seama de durata încălcării reținute chiar de Comisie în cadrul deciziei atacate și, în special, de data de 1 aprilie 2002, iar nu de data de 1 iulie 2002 (a se vedea punctele 72 și 82 de mai sus) drept data la care întreprinderea VA Tech și-a reluat participarea la înțelegere.

138 În ceea ce privește, în primul rând, stabilirea diferitor societăți cărora le poate fi atribuit comportamentul întreprinderilor care au participat la înțelegere, trebuie mai întâi amintit că, în cadrul participării întreprinderii VA Tech la înțelegere, nu s-a contestat că Reyrolle, SEHV și Magrini nu își stabileau în mod autonom comportamentul pe piață. Astfel cum reiese din cuprinsul punctului 1 de mai sus, aceasta are în vedere, în privința Reyrolle, perioada care începe la 20 septembrie 1998, data dobândirii sale de VA Technologie, și, în privința SEHV și a Magrini, perioada ulterioară datei de 13 martie 2001, data constituirii VAS. Din aceste împrejurări, în decizia atacată, Comisia a dedus că în perioadele menționate Reyrolle, SEHV și Magrini formau, împreună cu VA Technologie și cu VAS (absorbite în 2006 de Siemens Österreich), precum și cu KEG, una și aceeași întreprindere în sensul articolului 81 CE, fapt necontestat de reclamante.

139 În continuare, în mod similar abordării Comisiei din considerentul (337) al deciziei atacate, trebuie amintit că entitățile juridice care au participat în mod independent la o încălcare și care ulterior au fost dobândite de o altă societate continuă să răspundă în nume propriu pentru comportamentul ilicit anterior dobândirii lor, atunci când aceste societăți nu au fost pur și simplu absorbite de dobânditor, ci și-au continuat activitățile în calitate de filiale (a se vedea în acest sens Hotărârea Curții din 16 noiembrie 2000, Cascades/Comisia, C-279/98 P, Rec., p. 9693, punctele 78-80). Într-un asemenea caz, dobânditorul va putea răspunde pentru comportamentul filialei sale numai din momentul dobândirii acesteia, dacă filiala continuă încălcarea și dacă poate fi dovedită răspunderea noii societăți-mamă (a se vedea în acest sens Hotărârea Curții din 16 noiembrie 2000, Stora Kopparbergs Bergslags/Comisia, C-286/98 P, Rec., p. I-9925, punctele 37-39).

140 În speță, situația Reyrolle, pe de o parte, și a Siemens Österreich și a KEG, pe de altă parte, este asemănătoare celei de a doua situații amintite la punctul 139 de mai sus, deoarece Reyrolle a participat mai întâi la încălcare în mod independent, iar ulterior, începând cu 20 septembrie 1998, și-a continuat activitatea ilicită în calitate de filială a grupului VA Tech (a se vedea punctul 1 de mai sus).

141 În plus, același principiu trebuie să se aplice, *mutatis mutandis*, în ipoteza în care, înainte de dobândire, societatea care a fost dobândită a participat la încălcare nu în mod independent, ci în calitate de filială a unui alt grup, precum în cazul SEHV și al Magrini, care, înainte de a face parte din întreprinderea VA Tech, au făcut parte din întreprinderea care aparținea grupului Schneider (denumită în continuare „întreprinderea Schneider”) până la 13 martie 2001.

142 În această privință, din dosar reiese că Reyrolle, SEHV și Magrini erau deținute în proporție de 60 % de grupul VA Tech începând cu 13 martie 2001 prin intermediul

VAS. În considerentele (454) și (455) ale deciziei atacate, Comisia a arătat, fără a fi contrazisă de reclamante, că a considerat că VA Technologie și KEG erau în măsură să exercite o influență determinantă asupra comportamentului comercial al Reyrolle, al SEHV și al Magrini prin intermediul participației lor de 60 % la capitalul VAS. Din această împrejurare, Comisia a concluzionat că, între 13 martie 2001, data constituirii VAS, și 11 mai 2004, data încetării încălcării, Siemens Österreich și KEG sau predecesorii lor juridici formau una și aceeași întreprindere cu filialele Reyrolle, SEHV și Magrini. În special, din considerentele (423), (424), (450) și (467) ale deciziei atacate reiese concluzia Comisiei potrivit căreia răspunderea Schneider Electric pentru participarea fostelor sale filiale SEHV și Magrini a încetat odată cu constituirea VAS, la 13 martie 2001, în pofida faptului că deținuse, până în luna octombrie 2004, 40 % din capitalul acesteia din urmă.

143 Din aplicarea principiului menționat la punctul 139 de mai sus rezultă că SEHV și Magrini continuă să răspundă în nume propriu pentru comportamentul lor ilicit anterior dobândirii controlului de grupul VA Tech la 13 martie 2001. Pe de altă parte, întrucât înaintea acestei date societățile respective făceau parte dintr-o întreprindere diferită, împreună cu Schneider Electric, aceasta din urmă trebuie să răspundă în solidar cu ele pentru perioada respectivă.

144 Din cele de mai sus rezultă că trebuie să se facă distincția între patru perioade diferite:

— în primul rând, în perioada 15 aprilie 1988-20 septembrie 1998, Reyrolle răspunde individual pentru participarea sa la înțelegere. Astfel, în privința societății-mamă a acesteia din acea perioadă, Rolls-Royce, încălcarea este prescrisă;

— în al doilea rând, în perioada 15 aprilie 1988-13 decembrie 2000, SEHV și Magrini răspund pentru participarea lor la înțelegere în solidar cu Schneider Electric, societatea-mamă a acestora din acea perioadă;

— în al treilea rând, în perioada 20 septembrie 1998-13 decembrie 2000, Reyrolle răspunde pentru participarea sa la înțelegere în solidar cu Siemens Österreich, succesorul juridic al VA Technologie, societatea-mamă a acesteia din acea perioadă;

— în al patrulea rând, în perioada cuprinsă între 1 iulie 2002 (1 aprilie 2002, potrivit deciziei atacate) și 11 mai 2004, Reyrolle, SEHV și Magrini răspund în solidar pentru participarea lor la înțelegere împreună cu societățile-mamă ale acestora, KEG și Siemens Österreich, succesorul juridic al fostelor societăți-mamă ale acestora, respectiv VAS și VA Technologie.

145 Or, în realitate, în conformitate cu principiul menționat la punctele 139-143 de mai sus, în considerentele (449)-(451) ale deciziei atacate, Comisia a constatat, în privința participării Reyrolle la încălcare, că aceasta trebuia să răspundă pentru participare în perioada anterioară dobândirii sale de grupul VA Tech, și anume 15 aprilie 1988-20 septembrie 1998, că Siemens Österreich și KEG trebuiau să răspundă în solidar cu Reyrolle pentru participare de la data dobândirii acesteia de grupul VA Tech, și anume 20 septembrie 1998-13 decembrie 2000 și 1 aprilie 2002-11 mai 2004, și că SEHV și Magrini, alte filiale ale grupului VA Tech care au participat la încălcare, trebuiau să răspundă în solidar pentru participare în perioada 1 aprilie 2002-11 mai 2004.

146 În ceea ce privește participarea SEHV și a Magrini, în considerentul (465) al deciziei atacate, Comisia a constatat că Schneider Electric trebuia să răspundă în solidar cu acestea pentru participare în perioada 15 aprilie 1988-13 decembrie 2000 și, în considerentul (467) al deciziei atacate, Comisia a constatat că Siemens Österreich și KEG trebuiau să răspundă în solidar cu acestea pentru participare în perioada 1 aprilie 2002-11 mai 2004.

147 Așadar, Comisia a putut să considere în mod întemeiat, în considerentul (468) al deciziei atacate:

„Prin urmare:

(a) [Reyrolle] trebuie să răspundă individual pentru participarea la încălcare de la 15 aprilie 1988 până la 20 septembrie 1998;

(b) [SEHV] și [Magrini] trebuie să răspundă în solidar cu [Schneider Electric] pentru perioada 15 aprilie 1988-13 decembrie 2000;

(c) [Siemens Österreich și KEG] trebuie să răspundă în solidar pentru perioadele 20 septembrie 1998-13 decembrie 2000 și 1 aprilie 2002-11 mai 2004 (până la 13 decembrie 2000 în solidar cu [Reyrolle] și, începând cu 1 aprilie 2002, de asemenea în solidar cu [SEHV] și cu [Magrini]).”

148 În al doilea rând, în privința stabilirii cuantumului amenzilor ce urmau a fi aplicate diferitor societăți cărora li se poate atribui comportamentul întreprinderilor care au participat la înțelegere și, în special, stabilirea cuantumurilor pe care acestea trebuie să le plătească în solidar, trebuie să se analizeze dacă principiile menționate mai sus, la punctele 122, 134, 139, 141 și 143, precum și programul pe care ea însăși l-a stabilit în considerentul (468) al deciziei atacate au fost respectate de Comisie.

149 În această privință, trebuie subliniat că caracterul solidar al raporturilor dintre societăți pentru plata amenzilor datorate ca urmare a unei încălcări a articolului 81 CE și a articolului 53 din Acordul privind SEE este un efect juridic ce rezultă, de drept, din dispozițiile materiale ale acestor articole.

150 Potrivit jurisprudenței, atunci când mai multor persoane li se poate atribui răspunderea personală pentru participarea la o încălcare a uneia și aceleiași întreprinderi, în sensul dreptului concurenței, acestea trebuie considerate răspunzătoare în solidar pentru încălcarea respectivă (a se vedea în acest sens Hotărârea Curții din 6 martie 1974, Istituto Chemioterapico Italiano și Commercial Solvents/Comisia, 6/73 și 7/73, Rec., p. 223, punctul 41, și Hotărârea Curții din 16 noiembrie 2000, Metsä-Serla și alții/Comisia, C-294/98 P, Rec., p. I-10065, punctele 33 și 34, Hotărârea Tribunalului din 14 mai 1998, Metsä-Serla și alții/Comisia, T-339/94-T-342/94, Rec., p. II-1727, punctele 42-44, Hotărârile Tribunalului HFB și alții/Comisia, punctul 122 de mai sus, punctele 54, 524 și 525, și Tokai Carbon și alții/Comisia, punctul 90 de mai sus, punctul 62, și Hotărârea Tribunalului din 12 decembrie 2007, Akzo Nobel și alții/Comisia, T-112/05, Rep., p. II-5049, punctele 57-62).

151 Unitatea de comportament a întreprinderii pe piață justifică, în vederea aplicării dreptului concurenței, ca societățile sau, mai general, subiectele de drept care pot fi răspunzătoare personal să fie obligate în solidar (a se vedea în acest sens Hotărârea Curții Istituto Chemioterapico Italiano și Commercial Solvents/Comisia, punctul 150 de mai sus, punctul 41, și Hotărârea Curții din 14 iulie 1972, Geigy/Comisia, 52/69,

Rec., p. 787, punctul 45, Hotărârea HFB și alții/Comisia, punctul 122 de mai sus, punctele 54, 524 și 525, și Hotărârea Tokai Carbon și alții/Comisia, punctul 90 de mai sus, punctul 62). Caracterul solidar al plății amenzilor aplicate în temeiul unei încălcări a articolului 81 CE și a articolului 53 din Acordul privind SEE, prin faptul că contribuie la garantarea recuperării efective a amenzilor respective, participă la obiectivul de descurajare urmărit în general de dreptul concurenței (a se vedea în acest sens Hotărârea Curții din 15 iulie 1970, ACF Chemiefarma/Comisia, 41/69, Rec., p. 661, punctele 172 și 173, și Hotărârea Curții din 29 iunie 2006, Showa Denko/Comisia, C-289/04 P, Rec., p. I-5859, punctul 61), cu respectarea principiului *ne bis in idem*, principiu fundamental al dreptului Uniunii, consacrat deopotrivă la articolul 4 din Protocolul nr. 7 la CEDO, care interzice, pentru aceeași încălcare a dreptului concurenței, sancționarea mai mult decât o dată a aceluiași comportament al întreprinderii pe piață prin intermediul subiectelor de drept care pot răspunde personal pentru acest comportament (a se vedea în acest sens Hotărârea Aalborg Portland și alții/Comisia, punctul 52 de mai sus, punctul 338, Hotărârea Tribunalului din 20 aprilie 1999, Limburgse Vinyl Maatschappij și alții/Comisia, T-305/94-T-307/94, T-313/94-T-316/94, T-318/94, T-325/94, T-328/94, T-329/94 și T-335/94, Rec., p. II-931, punctele 95-99, și Hotărârea Tribunalului din 13 decembrie 2006, FNCBV și alții/Comisia, T-217/03 și T-345/03, Rec., p. II-4987, punctul 340).

152 Faptul că răspunderile personale atribuite mai multor societăți ca urmare a participării aceleiași întreprinderi la încălcare nu sunt identice nu se opune împrejurării ca acestora să li se aplice o amendă de plătit în solidar, din moment ce caracterul solidar al plății amenzii acoperă numai perioada de încălcare, în care acestea formau o unitate economică și constituiau, așadar, o întreprindere în sensul dreptului concurenței.

153 În această privință, contrar susținerilor Comisiei formulate în cadrul argumentului menționat la punctul 121 de mai sus, aceasta nu poate stabili în mod liber cuantumurile care urmează a fi plătite în solidar. Astfel, din principiul individualizării pedepselor și a sancțiunilor, astfel cum este descris la punctul 122 de mai sus, rezultă că fiecare societate trebuie să aibă posibilitatea să deducă din decizia prin care i se impune o amendă de plătit în solidar cu una sau cu mai multe alte societăți cota-parte pe care va

trebui să o suporte în raportul cu codebitorii săi solidari, din moment ce Comisia se detașează de acest aspect. Astfel, Comisia trebuie să precizeze, între altele, perioadele în care societățile în cauză sunt (co)răspunzătoare pentru comportamentele ilicite ale întreprinderilor care au participat la înțelegere și, după caz, gradul de răspundere a societăților respective pentru aceste comportamente.

154 Prin urmare, în speță, Comisia trebuia să țină seama de constatările efectuate în considerentul (468) al deciziei atacate cu privire la perioadele de răspundere comună a diferitor societăți care făceau parte din întreprinderea VA Tech pentru stabilirea cuantumurilor care trebuie plătite în solidar de societățile respective. Aceste cuantumuri trebuie să reflecte, în măsura posibilului, ponderea diferitor părți ale răspunderii repartizată între societățile respective, astfel cum au fost identificate în considerentul menționat.

155 Trebuie adăugat că, similar noțiunii „întreprindere" în sensul dreptului concurenței, în raport cu care constituie doar un efect de drept (a se vedea punctele 150 și 151 de mai sus), noțiunea „caracterul solidar al plății amenzilor" este o noțiune autonomă care trebuie interpretată prin referire la obiectivele și la sistemul dreptului concurenței la care aceasta participă și, după caz, la principiile generale care rezultă din toate sistemele de drept naționale. În special, chiar dacă natura obligației de plată ce revine societăților cărora Comisia le-a aplicat o amendă care urmează a fi plătită în solidar, ca urmare a unei încălcări a dreptului comunitar al concurenței, este diferită de cea a codebitorilor unei obligații de drept privat, este necesară, în special, preluarea modelului privind regimul juridic al obligațiilor solidare.

156 Prin urmare, decizia prin care Comisia impune mai multor societăți plata în solidar a unei amenzi produce neîndoielnic toate efectele legate, de drept, de regimul juridic al

plății amenzilor în dreptul concurenței, atât în cadrul raporturilor dintre creditor și codebitorii solidari, cât și în raporturile dintre codebitorii solidari.

157 Așadar, în cadrul exercitării competenței sale de a aplica amenzi în temeiul articolului 23 alineatul (2) din Regulamentul nr. 1/2003, Comisiei îi revine obligația exclusivă de a stabili cota-parte atribuită fiecărei societăți în ceea ce privește cuantumurile la care au fost obligate la plata în solidar, dacă acestea făceau parte din aceeași întreprindere, obligația respectivă neputând fi conferită instanțelor naționale, în mod contrar susținerilor Comisiei din cursul ședinței.

158 Trebuie să se observe că, în lipsa unei mențiuni contrare în cuprinsul deciziei prin care Comisia aplică o amendă care urmează a fi plătită în solidar de mai multe societăți ca urmare a comportamentului ilicit al unei întreprinderi, aceasta le impută comportamentul respectiv în mod egal din punctul de vedere al răspunderii (a se vedea în acest sens Hotărârea Curții din 2 octombrie 2003, Aristrain/Comisia, C-196/99 P, Rec., p. I-11005, punctele 100 și 101). Societățile cărora li se aplică o amendă ce urmează a fi plătită în solidar și cărora li se stabilește, în lipsa unei mențiuni contrare în decizia de aplicare a amenzii, o răspundere egală în săvârșirea încălcării trebuie, în principiu, să contribuie în mod egal la plata amenzii aplicate din cauza acestei încălcări. În consecință, societatea care, după ce a fost eventual incriminată de Comisie, plătește integral cuantumul amenzii poate, chiar în temeiul deciziei Comisiei, să acționeze pentru restituirea sumelor nedatorate împotriva fiecăruia dintre debitorii săi solidari pentru cota lui parte. Astfel, deși decizia prin care mai multor societăți li se aplică o amendă ce urmează a fi plătită în solidar nu permite să se stabilească *a priori* care dintre aceste societăți va avea obligația efectivă să plătească amenda în contul Comisiei, ea nu permite existența niciunei îndoieli cu privire la cotele-părți ale cuantumului amenzii ce le revin în nume propriu, astfel încât fiecare dintre ele va putea, după caz, să acționeze împotriva codebitorilor solidari pentru restituirea sumelor pe care le-ar fi plătit în plus față de această cotă-parte.

159 Prin urmare, în lipsa oricărei constatări în decizia atacată potrivit căreia, în cadrul întreprinderii VA Tech, anumite societăți ar avea un grad mai mare de răspundere față de alte societăți pentru participarea întreprinderii respective la înțelegere într-o perioadă determinată, trebuie să se presupună că acestea au o răspundere egală și, așadar, o cotă-parte egală în cuantumurile care le sunt impuse în solidar.

160 Or, în speță, reiese că stabilirea cuantumului amenzilor individuale ale SEHV și Magrini și stabilirea cuantumurilor pe care Siemens Österreich, KEG, Reyrolle, SEHV și Magrini și Schneider Electric trebuie să le plătească în solidar, astfel cum rezultă din considerentele (505), (509) și (552) ale deciziei atacate, precum și concluzia de la articolul 2 literele (j)-(l) din decizia menționată nu iau în considerare principiile prevăzute mai sus și constatările cuprinse în considerentul (468) al deciziei atacate.

161 În primul rând, Comisia a considerat că Reyrolle, pe de o parte, și SEHV și Magrini, pe de altă parte, răspund în solidar pentru un cuantum de 17 550 000 de euro din amenzile în cuantum total de 22 050 000 de euro pe care l-a aplicat fiecăreia dintre ele [considerentele (509) și (552) și articolul 2 litera (k) și litera (l) punctul (i) din decizia atacată].

162 Or, aceste societăți au făcut parte din aceeași întreprindere numai în perioada 1 aprilie 2002-11 mai 2004, cu alte cuvinte o perioadă de 2 ani și 2 luni. Astfel cum reiese din considerentele (507) și (509) ale deciziei atacate, cuantumul total al amenzii aplicate întreprinderii VA Tech este de 12 600 000 de euro pentru perioada 20 septembrie 1998-11 mai 2004, cu alte cuvinte o perioadă de 4 ani și 4 luni și, prin urmare, superioară cu mai mult de două ori în raport cu perioada sus-menționată. Așadar, chiar dacă se ia în considerare că amenzile aplicate unor societăți diferite din cadrul unei întreprinderi care a participat la înțelegere nu trebuie să fie proporționale cu durata unei încălcări (a se vedea în această privință punctul 181 de mai jos), cuantumul de

17 550 000 de euro, în privința căruia filialele SEHV și Magrini răspund în solidar cu Reyrolle, depășește în mod vădit cuantumul care, în temeiul constatărilor proprii ale Comisiei din decizia atacată, este adecvat pentru sancționarea participării SEHV și a Magrini la înțelegere, în calitate de filiale ale grupului VA Tech, de la 1 aprilie 2002 până la 11 mai 2004.

163 În al doilea rând, cu privire la cuantumul total de 22 050 000 de euro al amenzii pe care Comisia a aplicat-o Reyrolle, un cuantum de 12 600 000 de euro este suportat în solidar de Siemens Österreich și de KEG, iar un cuantum de 17 550 000 de euro este suportat în solidar de SEHV și de Magrini [considerentele (509) și (552) și articolul 2 litera (l) punctele (i) și (ii) din decizia atacată].

164 Or, pe de o parte, suma cuantumurilor ce urmează a fi plătite de Reyrolle în solidar cu alte societăți depășește în mod clar cuantumul total al amenzii ce îi revine. După cum a subliniat Comisia în răspunsul său la întrebările scrise adresate de Tribunal, deși o asemenea situație nu poate determina obligația ce îi revine Reyrolle de a plăti o sumă ce depășește cuantumul de 22 050 000 de euro, un asemenea calcul al cuantumurilor care urmează a fi plătite în solidar nu le permite reclamantelor să deducă din decizia atacată cotele-părți pe care vor trebui să le suporte în relația dintre acestea, din moment ce Comisia se detașează de acest aspect, contrar obligației sale menționate la punctul 153 de mai sus. Pe de altă parte, se impune constatarea că, spre deosebire de declarația întemeiată a Comisiei din considerentul (468) litera (a) al deciziei atacate, în privința Reyrolle nu s-a aplicat, în calitate de unică răspunzătoare, o parte din amendă pentru perioada 1988-1998 în care a participat individual la încălcare.

165 În al treilea rând, din tabelul cuprins în considerentul (509), precum și din articolul 2 litera (l) din decizia atacată reiese că s-a instituit răspunderea solidară a Siemens Österreich și a KEG pentru o parte din amenda aplicată SEHV și Magrini, contrar declarației întemeiate a Comisiei din considerentul (468) litera (c) *in fine* al deciziei

atacate, pentru a ține seama de perioada de 2 ani și o lună în care aceste societăți au făcut parte din aceeași întreprindere.

166 Din aceste împrejurări trebuie să se concluzioneze că, prin obligarea în solidar a Reyrolle, a SEHV și a Magrini la plata unei amenzi care depășește în mod clar răspunderea lor comună, prin faptul că Siemens Österreich și KEG nu au fost considerate răspunzătoare în solidar pentru plata unei părți din amenda aplicată SEHV și Magrini și prin faptul că Reyrolle nu a fost obligată să suporte individual o parte din amenda care i-a fost aplicată, Comisia a încălcat principiul individualizării pedepselor și a sancțiunilor, astfel cum a fost prevăzut la punctul 122 de mai sus.

167 Prin urmare, se impune anularea articolului 2 din decizia atacată în ceea ce privește stabilirea cuantumului amenzii care urmează a fi aplicată SEHV și Magrini și în ceea ce privește stabilirea cuantumurilor care urmează a fi plătite în solidar de reclamante.

— Cu privire la neluarea în considerare a împrejurărilor specifice Reyrolle, SEHV și Magrini în cadrul aplicării, în privința acestora, a cuantumului de plecare stabilit pentru întreprinderea VA Tech

168 Reyrolle, SEHV și Magrini susțin că, din cauza împrejurărilor care le sunt specifice, faptul că, în privința lor, Comisia a aplicat cuantumul de plecare stabilit pentru întreprinderea VA Tech determină stabilirea în sarcina lor a unor amenzi într-un cuantum disproporționat în raport cu importanța contribuției acestora la înțelegere.

169 Argumentul invocat de Reyrolle (a se vedea punctul 109 de mai sus) se întemeiază pe împrejurarea că, prin aplicarea în privința sa a cuantumului de plecare al amenzii stabilit pentru întreprinderea VA Tech, Comisia nu a ținut seama de capacitatea sa limitată de a produce un prejudiciu concurenței în cadrul pieței comune rezultând din limitarea activităților sale pe durata Acordului GQ în Regatul Unit și în Irlanda.

170 În această privință, trebuie amintit că, în cazul unei înțelegeri de dimensiune mondială și care presupune, în afară de stabilirea prețurilor, împărțirea piețelor, Comisia are temei să ia în considerare cifra de afaceri mondială realizată din vânzarea produsului în cauză pentru a exprima, în termeni de cuantumuri de plecare, natura încălcării, efectul real al acesteia pe piață, precum și întinderea pieței geografice, având în vedere diferența privind dimensiunea membrilor înțelegerii (a se vedea în acest sens Hotărârea Tribunalului din 29 aprilie 2004, Tokai Carbon și alții/Comisia, T-236/01, T-239/01, T-244/01-T-246/01, T-251/01 și T-252/01, Rec., p. II-1181, punctele 197 și 198, și Hotărârea Tribunalului din 27 septembrie 2006, Archer Daniels Midland/Comisia, T-329/01, Rec., p. II-3255, punctul 87).

171 În speță, este necesar, în primul rând, să se arate că, luate în considerare împreună, Regatul Unit și Irlanda constituie o parte importantă a pieței comune. Așadar, un prejudiciu cauzat concurenței pe aceste piețe nu poate fi considerat minor. Trebuie să se observe, în al doilea rând, că încălcarea imputată reclamantelor în decizia atacată include tocmai obiecțiunea potrivit căreia întreprinderile în cauză și-au împărțit diferite piețe naționale la nivel european prin intermediul unui sistem al „țării de origine". Prin urmare, nu se poate reține drept circumstanță atenuantă faptul că, în conformitate cu un asemenea acord ilicit, Reyrolle și-a limitat activitățile în cadrul pieței comune la piețele sale naționale. În al treilea rând, trebuie amintit că, potrivit constatărilor Comisiei, care nu au fost contestate de reclamante, înșiși participanții la înțelegere au ținut seama de cifrele de afaceri mondiale ale acestora pentru a stabili cotele individuale în cadrul înțelegerii, cote care se aplicau atât la nivel european – în afara „țărilor de origine" –, cât și la nivel mondial. Rezultă că, de asemenea, pentru a

aprecia ponderea specifică a diferitor întreprinderi implicate, Comisia avea dreptul de a ține seama de cifra lor de afaceri la nivel mondial realizată cu proiectele GIS.

172 Rezultă că argumentul invocat de Reyrolle trebuie respins.

173 Argumentul invocat de SEHV și de Magrini (a se vedea punctul 115 de mai sus) se întemeiază pe împrejurarea că stabilirea de către Comisie a cuantumului de plecare aplicat întreprinderii Schneider s-a efectuat în raport cu participația deținută la VAS. Întrucât VA Technologie ar fi aportat la VAS diverse activități care nu prezentau nicio legătură cu înțelegerea, raportul astfel obținut dintre cuantumurile de plecare ale amenzii, aplicate întreprinderii VA Tech și întreprinderii Schneider, nu ar corespunde raportului dintre cifrele de afaceri realizate cu proiectele GIS de filialele aportate la VAS atât de VA Technologie, cât și de Schneider Electric. Din acest fapt ar rezulta stabilirea unui cuantum de plecare foarte scăzut în privința întreprinderii Schneider în raport cu cuantumul de plecare stabilit pentru întreprinderea VA Tech.

174 SEHV și Magrini susțin că activitățile care nu prezintă nicio legătură cu proiectele GIS, aportate de VA Technologie la VAS, nu pot justifica aplicarea, în privința întreprinderii VA Tech, a unei amenzi mai mari față de cea aplicată întreprinderii Schneider. SEHV și Magrini consideră că repartizarea cuantumului de plecare ar fi trebuit efectuat de Comisie în funcție de cifra de afaceri realizată cu proiecte GIS de fostele filiale ale VAS sau în funcție de cotele acestora în cadrul înțelegerii pe care le cifrează, potrivit tabelului cuprins în considerentul (144) al deciziei atacate, la 2,79 % în privința Reyrolle și la 7,28 % în privința SEHV și a Magrini.

175 În legătură cu cuantumul de plecare aplicat întreprinderii Schneider, trebuie arătat că, în realitate, acesta nu a fost stabilit, precum în cazul altor întreprinderi, pe baza cifrei de afaceri mondiale realizate în cursul anului 2003, fără îndoială deoarece Comisia a considerat că întreprinderea respectivă nu a mai participat la înțelegere în

acea perioadă. După cum s-a arătat în considerentul (489) *in fine* al deciziei atacate, cuantumul de plecare aplicat întreprinderii Schneider a fost stabilit la 40 % din cuantumul de plecare reținut în privința întreprinderii VA Tech, întrucât aceasta deținea o participație de 40 % la VAS, care regrupa, cu începere de la 13 martie 2001, toate activitățile în materie de GIS ale grupului VA Tech și ale grupului Schneider. Importanța acestei participații dă, așadar, o idee privind importanța cifrelor de afaceri realizate de Reyrolle, pe de o parte, și de SEHV și de Magrini, pe de altă parte, la momentul constituirii VAS.

176 Argumentul invocat de SEHV și de Magrini trebuie respins pentru trei motive.

177 În primul rând, critica astfel invocată privește, în esență, faptul că VA Technologie, KEG și Reyrolle, pe de o parte, ar fi fost dezavantajate de Comisie față de Schneider Electric, și de Magrini, pe de altă parte. Or, SEHV și Magrini nu prezintă interes de a invoca această critică. Astfel, în ipoteza în care Tribunalul ar admite această critică și, în consecință, ar majora cuantumul de plecare al amenzii în privința întreprinderii Schneider, acest fapt ar determina o majorare a părții din amendă care le este aplicată ca urmare a participării la încălcare în perioada apartenenței lor la întreprinderea Schneider, fără a fi redusă astfel amenda aplicată în temeiul participării lor în perioada apartenenței la întreprinderea VA Tech. Așadar, SEHV și Magrini beneficiază de eroarea pretins săvârșită de Comisie și, în acest fel, nu li se poate admite contestarea acesteia în fața Tribunalului. Pentru acest motiv, argumentul de față trebuie respins ca inadmisibil.

178 În al doilea rând, cu titlu suplimentar, afirmația potrivit căreia VA Technologie a aportat la VAS importante activități care nu au avut legătură cu proiecte GIS nu este susținută de nicio dovadă. În plus, SEHV și Magrini nu menționează nici activitățile în discuție, nici ponderea relativă a acestora pe care au avut-o în raport cu activitățile

în materia GIS. Tot pentru acest motiv, se impune, așadar, respingerea argumentului respectiv.

179 În al treilea rând, cotele individuale inițiale din cadrul înțelegerii, astfel cum sunt indicate în considerentul (144) al deciziei atacate și pe care se întemeiază SEHV și Magrini, au fost modificate ulterior. Astfel, considerentul (145) al deciziei atacate conține un tabel în care se menționează, în privința unei perioade nespecificate, însă situată după reluarea de către Alstom a activităților în materie de GIS ale AEG în 1996, o cotă de 10,94 % în privința întreprinderii Schneider și o cotă de 10,3 % în privința Reyrolle. Către sfârșitul primei etape a participării reclamantelor la înțelegere, ponderea Reyrolle în raport cu cea a SEHV și cu cea a Magrini era, așadar, mai importantă, comparată cu datele cifrice indicate de acestea din urmă, care trebuie, așadar, în orice ipoteză, să fie respinse ca fiind eronate.

— Cu privire la majorarea intervenită ca urmare a duratei încălcării

180 Pe de o parte, Siemens Österreich și KEG susțin că, după cum s-a arătat la punctul 111 de mai sus, prin raportare la durata încălcării care este imputată fiecăreia, cuantumul amenzii aplicate este de două ori mai mare în cazul lor decât în cazul Reyrolle, și anume 242 307 euro pe fiecare lună de încălcare în privința Siemens Österreich și a KEG, față de 124 576 de euro pe fiecare lună de încălcare în privința Reyrolle.

181 În această privință, trebuie să se constate, în mod similar Comisiei în memoriul în apărare în cauza T-122/07, că dreptul comunitar nu impune ca amenzile aplicate diferitor societăți din cadrul aceleiași întreprinderi să fie proporționale cu durata participării imputate fiecăreia dintre aceste societăți. Pe de altă parte, Siemens Österreich și KEG nu au invocat un asemenea principiu, ci s-au limitat, pe de o parte, să invoce un

principiu potrivit căruia amenda aplicată societăților-mamă care trebuie să răspundă în solidar pentru încălcarea săvârșită de filialele lor și întemeiată pe influența determinantă pe care societățile-mamă o exercită asupra comportamentului comercial al filialelor nu poate fi mai împovărătoare decât cea suportată de filialele respective, pentru a critica apoi faptul că amenda stabilită în decizia atacată era mai importantă în raport cu fiecare lună de participare imputată în cazul lor decât în cazul Reyrolle, în ceea ce privește perioada în care Reyrolle era controlată de acestea. Or, din moment ce amenzile aplicate diferitor societăți din cadrul aceleiași întreprinderi nu trebuie să fie proporționale cu durata participării imputate fiecăreia dintre aceste societăți, o asemenea comparație între cuantumul în euro, pe fiecare lună de participare la încălcare, aplicat în privința a două societăți cărora li se impută participări de o durată diferită nu poate indica un tratament inegal.

182 Prin urmare, nu reiese că această practică a Comisiei, ce constă în stabilirea amenzilor într-o modalitate care nu este strict proporțională cu durata, ar depăși limitele puterii de apreciere care îi este recunoscută de jurisprudență (a se vedea în acest sens Hotărârea Tribunalului din 6 aprilie 1995, Martinelli/Comisia, T-150/89, Rec., p. II-1165, punctul 59, Hotărârea Tribunalului din 11 decembrie 1996, Van Megen Sports/Comisia, T-49/95, Rec., p. II-1799, punctul 53, și Hotărârea din 21 octombrie 1997, Deutsche Bahn/Comisia, T-229/94, Rec., p. II-1689, punctul 127).

183 Pe de altă parte, cu privire la acest aspect, Siemens Österreich și KEG au invocat o contradicție între partea dispozitivă a deciziei atacate și motivele invocate în susținerea acesteia. Or, după cum a arătat Comisia deopotrivă în memoriul în apărare în cauza T-122/07, din Liniile directoare reiese implicit, însă în mod clar, că amenzile stabilite în temeiul acestora nu sunt în nicio situație proporționale cu durata încălcărilor. Dimpotrivă, faptul că, în temeiul punctului 1 B *in fine* din Liniile directoare, cuantumul de bază rezultă din adunarea cuantumului de plecare, stabilit în funcție numai de gravitatea încălcării, cu majorarea efectuată pe baza duratei presupune evident că cuantumul pe fiecare lună de încălcare va fi degresiv în raport cu durata, deoarece ponderea referitoare la cuantumul de plecare, invariabil în această adunare, se va reduce în funcție de creșterea majorării pe baza duratei. În măsura în care, în

decizia atacată, Comisia a arătat în mod repetat că a stabilit amenzile în temeiul Liniilor sale directoare, ceea ce corespunde, pe de altă parte, practicii sale constante, în privința caracterului degresiv în timp al cuantumului amenzii pentru fiecare lună, nu poate fi invocată o contradicție sau o lipsă de coerență între partea dispozitivă a deciziei atacate și motivele invocate în susținerea acesteia.

184 În consecință, acest argument trebuie respins.

— Cu privire la plafonul de 10 % din cifra de afaceri

185 După cum s-a arătat la punctul 107 de mai sus, Reyrolle, SEHV și Magrini susțin că decizia atacată nu respectă plafonul de 10 % din cifra de afaceri prevăzut la articolul 23 alineatul (2) din Regulamentul nr. 1/2003.

186 În această privință, trebuie arătat mai întâi că împrejurarea potrivit căreia mai multe societăți sunt obligate în solidar la plata unei amenzi pentru motivul că acestea formează o întreprindere în sensul articolului 81 CE nu presupune, în ceea ce privește aplicarea plafonului prevăzut la articolul 23 alineatul (2) din Regulamentul nr. 1/2003, că obligația fiecăreia se limitează la 10 % din cifra de afaceri pe care a realizat-o în timpul ultimului exercițiu financiar. Astfel, potrivit unei jurisprudențe constante, plafonul de 10 % în sensul acestei dispoziții trebuie calculat pe baza cifrei de afaceri cumulate a tuturor societăților care constituie entitatea economică unică ce acționează ca întreprindere în sensul articolului 81 CE, deoarece doar cifra de afaceri cumulată a societăților componente poate constitui un indiciu privind dimensiunea și puterea

economică a întreprinderii în cauză (Hotărârile Tribunalului HFB și alții/Comisia, punctul 122 de mai sus, punctele 528 și 529, și Akzo Nobel și alții/Comisia, punctul 150 de mai sus, punctul 90).

187 În mod contrar afirmațiilor reclamantelor, noțiunea de întreprindere în sensul articolului 23 alineatele (2) și (3) din Regulamentul nr. 1/2003 nu este, așadar, diferită de noțiunea de întreprindere în sensul articolului 81 alineatul (1) CE. Prin urmare, în cazul răspunderii solidare a mai multor societăți dintr-un grup care formează o întreprindere în sensul acestor dispoziții, nu mai este necesară stabilirea plafonului în raport cu societatea care are cea mai scăzută cifră de afaceri.

188 Hotărârea Aristrain/Comisia, punctul 158 de mai sus, invocată de reclamante, nu poate repune în discuție această considerație. Astfel, în cauza în care s-a pronunțat această hotărâre, Comisia a constatat participarea la o încălcare a două societăți ce aparțineau aceluiași grup, însă a impus o amendă numai uneia dintre ele, arătând că amenda lua în considerare și comportamentul celeilalte societăți. Întrucât Comisia nu a motivat această alegere a destinatarului deciziei atacate și, în special, nu a demonstrat că societatea căreia îi fusese impusă amenda dispusese de o putere de conducere în privința celeilalte societăți, Curtea a anulat în parte decizia atacată pentru lipsa motivării (Hotărârea Aristrain/Comisia, punctul 158 de mai sus, punctele 93-100). Prin urmare, în hotărârea menționată, Curtea nu s-a opus aplicării în comun, în privința tuturor societăților care formează o întreprindere, a unui plafon de 10 % din cifra de afaceri totală a acestei întreprinderi, însă a amintit obligația Comisiei de a demonstra existența împrejurărilor factuale care justifică calificarea mai multor societăți drept o unitate economică.

189 Or, în speță, după cum s-a arătat la punctul 138 de mai sus, nu s-a contestat că, la sfârșitul înțelegerii, Reyrolle, SEHV și Magrini formau, împreună cu Siemens Österreich și cu KEG, respectiv societățile lor predecesoare, una și aceeași întreprindere. Prin urmare, Comisia avea posibilitatea, în principiu, să considere cifra de afaceri totală a acestei întreprinderi drept referință pentru stabilirea plafonului de 10 % pentru

fiecare dintre amenzile aplicate societăților care au făcut parte din întreprinderea respectivă.

190 În plus, Reyrolle, SEHV și Magrini invocă jurisprudența Tribunalului potrivit căreia, dacă o unitate economică ce a participat la o încălcare a fost întreruptă între încetarea încălcării și data adoptării deciziei de sancționare a acestei încălcări, fiecare destinatar al deciziei are dreptul de a i se aplica în mod individual plafonul de 10 % din cifra de afaceri (Hotărârea din 15 iunie 2005, Tokai Carbon și alții/Comisia, punctul 90 de mai sus, punctul 390). Din această hotărâre, Reyrolle, SEHV și Magrini deduc că, în general, plafonul de 10 % poate fi stabilit pe baza cifrei de afaceri globale a unei entități economice numai dacă această entitate a rămas identică între momentul încălcării și data adoptării deciziei de către Comisie. Prin urmare, în opinia acestora, plafonul de 10 % trebuie deopotrivă calculat în mod separat pentru fiecare societate atunci când entitatea economică s-a mărit ulterior încălcării.

191 Acest argument trebuie respins deoarece entitatea economică desemnată „VA Tech" în decizia atacată și care include, printre altele, Reyrolle, SEHV și Magrini nu s-a mărit tocmai în intervalul dintre sfârșitul înțelegerii și decizia atacată. Astfel, toate reclamantele care făceau parte din entitate la data sfârșitului acesteia, 11 mai 2004, făceau încă parte din entitate la data adoptării deciziei atacate, 24 ianuarie 2007 – chiar dacă unele dintre acestea și-au schimbat numele și chiar dacă, în cazul VAS, au fost absorbite de alte societăți.

192 Prin urmare, se impune respingerea argumentului întemeiat pe depășirea limitei de 10 % din cifra de afaceri în privința Reyrolle, SEHV și Magrini.

b) Cu privire la a cincea critică, întemeiată pe atribuirea eronată de către Comisie a răspunderii în sarcina Reyrolle, suplimentar față de răspunderea societății-mamă a acesteia

Argumentele părților

193 Reyrolle susține că, începând cu anul 2002, angajații săi nu au mai participat la sistemul de coordonare al acordurilor și că era vizată de înțelegere numai în calitate de „componentă a VAS". Or, filialele ar răspunde individual pentru practicile anticoncurențiale numai în măsura în care au participat personal la acestea. În schimb, filialelor nu li s-ar putea atribui răspunderea pentru comportamentul societății-mamă a acestora. Prin urmare, reclamantei nu i se poate aplica o amendă având în vedere a doua etapă a încălcării, și anume perioada 2002-2004.

194 Comisia contestă argumentele Reyrolle.

Aprecierea Tribunalului

195 În primul rând, trebuie arătat că această critică formulată de Reyrolle recurge la o înțelegere foarte formalistă a încălcării care îi este imputată în decizia atacată. Astfel, participarea la reuniunile înțelegerii nu este sancționabilă numai în calitate de manifestare exterioară a faptului că participanții au voința de a se înțelege și că aceștia au sentimentul de a fi angajați prin intermediul unor acorduri ilicite încheiate în cadrul înțelegerii. Or, Reyrolle nu a susținut că s-a distanțat de aceste acorduri sau de înțelegere în general, nici faptul că, în conduita sa comercială, nu a mai respectat regulile înțelegerii și acordurile concrete privind proiecte GIS. Prin urmare, chiar dacă se presupune că, după constituirea VAS, Reyrolle nu a mai fost reprezentată

de propriii angajați la reuniunile din cadrul înțelegerii, acest fapt nu demonstrează că nu săvârșea, în calitate de persoană juridică, fapte constitutive ale unei încălcări a articolului 81 alineatul (1) CE.

196 În al doilea rând, faptul că unei societăți-mamă i se impută comportamentul filialei sale întrucât i-a determinat comportamentul comercial nu are drept consecință că societatea respectivă trebuie considerată autor al acestui comportament în locul filialei sale. Cu alte cuvinte, răspunderea unei societăți-mamă pentru comportamentul filialei sale nu va exonera în niciun caz filiala de propria răspundere în calitate de persoană juridică, răspunderea acesteia individuală fiind menținută pentru practicile anticoncurențiale la care a participat.

197 Prin urmare, se impune respingerea acestei critici.

c) Cu privire la a șasea critică, întemeiată pe încălcarea principiului *ne bis in idem*

Argumentele părților

198 Siemens Österreich și KEG susțin că articolul 2 litera (l) punctul (ii) din decizia atacată încalcă principiul *ne bis in idem* în sensul că poate determina impunerea unei duble pedepse în privința lor pentru aceeași încălcare. Din considerentele (487)-(505) ale deciziei atacate ar rezulta intenția Comisiei de a aplica întreprinderii VA

Tech o amendă în cuantum de 22 050 000 de euro. Ulterior, Comisia ar fi repartizat în mod arbitrar cuantumul acestei amenzi între diferitele persoane juridice care formau această întreprindere la data încetării încălcării. Or, această repartizare ar putea avea ca rezultat ca grupul VA Tech și, în final, Siemens Österreich și KEG, singurele printre societățile din acest grup care dispun de resurse financiare suficiente, să aibă obligația de a plăti pentru aceeași încălcare o amendă suplimentară în cuantum de 4 500 000 de euro, în ipoteza în care Schneider Electric, după cum, de altfel, aceasta ar fi menționat, ar refuza să plătească cuantumul amenzii la care a fost obligată în solidar cu SEHV și cu Magrini.

199 În plus, comportamentul ilicit al SEHV și al Magrini în perioada 1998-2000 ar fi sancționat de două ori, deoarece ar determina atât o creștere a răspunderii atribuite Reyrolle – cuantumul de plecare al acesteia din urmă ținând seama de cifra de afaceri a SEHV și a Magrini – cât și răspunderea solidară a acestora din urmă și a Schneider Electric.

200 Comisia contestă argumentele părților.

Aprecierea Tribunalului

201 În primul rând, trebuie să se constate că Siemens Österreich și KEG nu au interes pentru a invoca această critică deoarece nu are caracter personal. Astfel, în temeiul articolului 2 litera (l) din decizia atacată, acestora li se aplică numai o amendă în cuantum de 12 600 000 de euro în solidar cu Reyrolle. În schimb, ele nu sunt obligate în solidar la plata amenzii aplicate SEHV și Magrini. Prin urmare, în ipoteza în care SEHV și Magrini ar fi expuse unei cereri în restituire pentru plata nedatorată, formulată de Schneider Electric, această împrejurare nu ar majora cuantumul datorat

de Siemens Österreich și de KEG. Trebuie să se adauge că, în măsura în care acestea din urmă susțin că sunt singurele dintre societățile grupului VA Tech care dispun de resurse financiare suficiente, nici decizia atacată, nici dreptul comunitar în general nu prevăd, în ipoteza unei lipse de lichidități din partea unui destinatar al unei decizii de aplicare a unei amenzi ca societatea-mamă a acesteia să fie obligată la plata amenzii în locul acestui destinatar.

202 În al doilea rând, după cum s-a constatat la punctul 167 de mai sus, se impune anularea articolului 2 din decizia atacată în ceea ce privește stabilirea cuantumului amenzii care urmează a fi aplicată SEHV și Magrini și în ceea ce privește cuantumurile de plătit în solidar de societățile care au făcut parte din întreprinderea VA Tech. Prin urmare, această critică formulată de Siemens Österreich și de KEG a rămas fără obiect.

203 În al treilea rând, faptul că cifra de afaceri a SEHV și a Magrini poate fi luată în considerare atât în vederea stabilirii cuantumului de plecare al amenzii Reyrolle, inclusiv pentru perioada 1988-2000, în care nu făcea parte din aceeași întreprindere precum SEHV și Magrini, cât și în vederea stabilirii amenzii impuse acestora din urmă pentru aceeași perioadă este consecința directă a împrejurării că, în perioada în cauză, societățile menționate nu făceau parte din aceeași întreprindere în sensul dreptului comunitar al concurenței. Aceasta nu constituie însă o dublă sancțiune pentru aceeași încălcare nici în privința Reyrolle, nici în privința întreprinderii VA Tech, în măsura în care, pentru perioada 1988-2000, întreprinderea VA Tech și întreprinderea Schneider sunt sancționate separat.

204 Rezultă că se impune respingerea acestei critici.

d) Cu privire la a șaptea critică, întemeiată pe faptul că amenda nu a fost redusă

Argumentele părților

205 Siemens Österreich și KEG susțin că articolul 2 litera (l) punctul (ii) din decizia atacată încalcă normele referitoare la circumstanțele atenuante, astfel cum rezultă din Liniile directoare și din jurisprudența comunitară, precum și din Comunicarea privind cooperarea. În special, acestea subliniază că nu s-a luat în considerare de Comisie faptul că și-au întrerupt voluntar participarea la încălcare începând cu 21 ianuarie 2004, înainte de intervenția Comisiei, că au încetat orice contact contrar normelor de concurență cu ceilalți membri ai înțelegerii în momentul inspecțiilor, că întreprinderea VA Tech a avut rol pasiv în cadrul înțelegerii, că acestea au cooperat în mod activ în cursul procedurii administrative și că au recunoscut întotdeauna participarea întreprinderii VA Tech la înțelegere în perioada octombrie 2002-martie 2004.

206 Comisia contestă argumentele invocate de Siemens Österreich și de KEG.

Aprecierea Tribunalului

— Cu privire la circumstanțele atenuante

207 Trebuie amintit că Liniile directoare prevăd la punctul 3 diminuarea cuantumului de bază al amenzii pentru „circumstanțe atenuante speciale", precum, în special, rolul exclusiv pasiv sau imitativ și încetarea încălcării de îndată ce intervine Comisia.

208 Trebuie arătat că acest text nu enumeră în mod imperativ circumstanțele atenuante pe care Comisia ar avea obligația să le ia în considerare. Prin urmare, Comisia păstrează o anumită marjă pentru a aprecia în mod global importanța unei eventuale reduceri a cuantumului amenzilor în temeiul circumstanțelor atenuante (a se vedea în acest sens Hotărârea Tribunalului din 8 iulie 2004, Dalmine/Comisia, T-50/00, Rec., p. II-2395, punctul 326).

209 În speță, în primul rând, în măsura în care reclamantele susțin că și-au întrerupt în mod voluntar participarea la încălcare începând cu 21 ianuarie 2004, este suficient să se amintească faptul că, astfel cum rezultă din considerațiile cuprinse la punctele 77-81 de mai sus, Comisia a constatat în mod întemeiat că reclamantele au participat la încălcare până la 11 mai 2004.

210 În al doilea rând, în ceea ce privește „încetarea încălcării de îndată ce intervine Comisia", menționată la punctul 3 din Liniile directoare, nici critica formulată de Siemens Österreich și de KEG nu poate fi admisă.

211 Astfel, Comisia nu poate fi în niciun mod obligată să acorde, în cadrul puterii sale de apreciere, o reducere a amenzii pentru încetarea unei încălcări vădite, indiferent dacă încetarea respectivă a avut loc înainte sau după intervențiile acesteia (Hotărârea din 15 iunie 2005, Tokai Carbon și alții/Comisia, punctul 90 de mai sus, punctul 292).

212 În speță, încălcarea în cauză a fost neîndoielnic o încălcare vădită, deoarece a avut caracteristica unei înțelegeri secrete având ca obiect o stabilire a prețurilor și o împărțire a piețelor. Acest tip de înțelegere este interzis în mod expres la articolul 81 alineatul (1) literele (a) și (c) CE și reprezintă o încălcare specific gravă, aspect constatat de Comisie în mod întemeiat în considerentul (479) al deciziei atacate. Așadar, Siemens Österreich și KEG impută în mod greșit Comisiei faptul că nu le-a acordat o reducere a amenzii ca urmare a încetării participării la această încălcare.

213 Deși în trecut Comisia a considerat încetarea voluntară a unei încălcări drept circumstanță atenuantă, acesteia îi este permis să țină seama, în temeiul Liniilor sale directoare, de faptul că încălcările vădite foarte grave sunt încă relativ frecvente, chiar dacă nelegalitatea lor a fost stabilită de la începutul politicii comunitare în domeniul concurenței, și, prin urmare, să estimeze că este necesară renunțarea la această practică generoasă și să nu mai recompenseze încetarea unei asemenea încălcări printr-o reducere a amenzii (Hotărârea din 15 iunie 2005, Tokai Carbon și alții/Comisia, punctul 90 de mai sus, punctul 294 și jurisprudența citată). În orice caz, inclusiv în cadrul competenței sale de fond, Tribunalul nu reține un motiv de reformare a acestei aprecieri a Comisiei.

214 Având în vedere cele de mai sus, împrejurarea că societățile care au făcut parte din întreprinderea VA Tech și-au încetat participarea la încălcare de la prima intervenție a Comisiei nu poate constitui o circumstanță atenuantă.

215 În al treilea rând, în ceea ce privește „rolul exclusiv pasiv sau imitativ în comiterea încălcării", prevăzut la punctul 3 din Liniile directoare, argumentarea expusă de Siemens Österreich și de KEG trebuie deopotrivă respinsă.

216 *Primo*, Siemens Österreich și KEG susțin că nu au participat la elaborarea acordurilor anticoncurențiale. Or, în această privință, Comisia a constatat în decizia atacată că Reyrolle, Magrini și Schneider Electric, în calitate de reprezentant al predecesorilor juridici ai SEHV, au participat la elaborarea acordurilor pe care s-a întemeiat înțelegerea și au fost cofondatoare ale acesteia. În acest context, trebuie arătat că anexa 1 la Acordul GQ, care cuprinde lista membrilor fondatori ai înțelegerii și a codurilor acestora, cuprinde în special numerele „13", „26" și „32", cu privire la care Comisia a constatat, fără a fi contrazisă de reclamante, că se refereau la Reyrolle, la grupul Schneider și, respectiv, la Magrini. Întrucât Siemens Österreich și KEG nu au contestat în detaliu constatarea potrivit căreia filialele lor au participat la elaborarea Acordului GQ, acest argument trebuie respins.

217 *Secundo*, Siemens Österreich și KEG susțin că întreprinderea VA Tech ar fi fost indusă în eroare de ceilalți membri ai înțelegerii în sensul că, în decembrie 2000, i s-ar fi indus credința că încălcarea a încetat și că, în a doua etapă a participării sale, ceilalți membri ar fi dezbătut proiecte GIS fără știința sa.

218 În această privință, este suficient să se constate că faptul că întreprinderea VA Tech, a cărei participare la înțelegere – încălcare care, după cum s-a amintit la punctul 212 de mai sus, are un caracter foarte grav – a fost demonstrată de Comisie corespunzător cerințelor legale, a fost indusă în eroare de ceilalți participanți la această înțelegere, care au încercat astfel să obțină avantaje suplimentare în raport cu cele generate în favoarea lor de întreprinderea menționată, nu poate conduce la considerația potrivit căreia comportamentul acestei întreprinderi este mai puțin grav. Prin urmare,

asemenea împrejurări nu pot constitui o circumstanță atenuantă și, în special, nu demonstrează rolul exclusiv pasiv sau imitativ al întreprinderii respective în cadrul înțelegerii.

— Cu privire la aplicarea Comunicării privind cooperarea

219 Potrivit jurisprudenței, reducerea cuantumului amenzilor în cazul cooperării întreprinderilor participante la încălcări ale dreptului comunitar al concurenței se întemeiază pe ideea că o astfel de cooperare facilitează sarcina Comisiei de a constata existența unei încălcări și, după caz, de a pune capăt acestei încălcări (a se vedea în acest sens Hotărârea Curții din 28 iunie 2005, Dansk Rørindustri și alții/Comisia, C-189/02 P, C-202/02 P, C-205/02 P-C-208/02 P și C-213/02 P, Rec., p. I-5425, punctul 399, Hotărârile Tribunalului din 14 mai 1998, BPB de Eendracht/Comisia, T-311/94, Rec., p. II-1129, punctul 325, Finnboard/Comisia, T-338/94, Rec., p. II-1617, punctul 363, și Mayr-Melnhof/Comisia, T-347/94, Rec., p. II-1751, punctul 330).

220 După cum se menționează la punctul 29 din Comunicarea privind cooperarea, aceasta a creat așteptări legitime pe care se întemeiază întreprinderile care doresc să informeze Comisia cu privire la existența unei înțelegeri. Având în vedere încrederea legitimă pe care întreprinderile care doresc să colaboreze cu Comisia au putut să o aibă din această comunicare, Comisia are, așadar, obligația să i se conformeze cu ocazia aprecierii cooperării acestora, în cadrul stabilirii cuantumului amenzii impuse Siemens Österreich și KEG (a se vedea, în acest sens și prin analogie, Hotărârea Tribunalului din 15 martie 2006, Daiichi Pharmaceutical/Comisia, T-26/02, Rec., p. II-713, punctul 147 și jurisprudența citată).

221 În limitele trasate de Comunicarea privind cooperarea, Comisia beneficiază însă de o largă putere de apreciere pentru a evalua dacă elementele de probă comunicate de o întreprindere au sau nu au o valoare adăugată, în sensul punctului 22 din comunicarea menționată, și eventual, ca urmare a acestei împrejurări, pentru a admite o reducere în favoarea unei întreprinderi în temeiul acestei comunicări (a se vedea, prin analogie, Hotărârea Dansk Rørindustri și alții/Comisia, punctul 219 de mai sus, punctele 393 și 394, și Hotărârea Tribunalului din 14 decembrie 2006, Raiffeisen Zentralbank Österreich și alții/Comisia, T-259/02-T-264/02 și T-271/02, Rec., p. I-5169, punctul 532). Această apreciere face obiectul unui control jurisdicțional restrâns.

222 Trebuie să se observe, în această privință, că Siemens Österreich și KEG nu demonstrează corespunzător cerințelor legale că, în raport cu alte elemente de probă aflate deja în posesia Comisiei, contribuția acestora are valoare adăugată semnificativă în sensul punctului 21 din Comunicarea privind cooperarea. Astfel, reclamantele menționate au obligația să indice cu exactitate informațiile pe care le-au prezentat Comisiei și modul în care aceste informații ar fi facilitat sarcina acestei instituții în vederea stabilirii situației de fapt în discuție.

223 În speță, Siemens Österreich și KEG susțin că, în ceea ce privește perioada octombrie 2002-martie 2004, grupul VA Tech a elaborat lista de proiecte GIS și cea de reuniuni prin care a indicat în detaliu reuniunile la care au participat VAS și filialele acesteia și proiectele GIS care au fost discutate efectiv. Împrejurarea că aceste informații au ajutat Comisia să dovedească încălcarea săvârșită de întreprinderea VA Tech și de alte întreprinderi ar rezulta din faptul că, de exemplu, în considerentul (163) al deciziei atacate, Comisia a reluat fragmente întregi din faptele prezentate de grupul VA Tech.

224 Or, negând că a utilizat informații furnizate de grupul VA Tech, Comisia a constatat, în considerentele (539), (541) și (542) ale deciziei atacate, că, în ansamblu, avea deja cunoștință de aceste elemente și că grupul VA Tech nu furnizase, așadar, elemente de

probă de natură a-i întări capacitatea de a stabili situația de fapt în discuție. Comisia a luat în considerare și împrejurarea că grupul VA Tech a negat anumite fapte pe care le considera dovedite și că a dat declarații contradictorii, împrejurare care nu a facilitat concluziile Comisiei.

225 Din interpretarea considerentului (163) al deciziei atacate – singurul fragment al deciziei atacate identificat de Siemens Österreich și de KEG în privința căruia Comisia s-ar fi întemeiat pe informații furnizate de grupul VA Tech – reiese că afirmația potrivit căreia Comisia ar fi reluat „fragmente întregi din faptele expuse" de grupul VA Tech este exagerată. Unica împrejurare în care Comisia s-a referit expres la declarația formulată de grupul VA Tech în temeiul Comunicării privind cooperarea constă în faptul că mai multe loturi de proiecte GIS în Europa și în afara acesteia au făcut obiectul unor discuții în intervalul octombrie 2002-februarie 2004. Chiar dacă se presupune că afirmația acestor reclamante, potrivit căreia, prin intermediul lor, Comisia a avut acces pentru prima dată la distincția efectuată, începând cu anul 2002, între loturile europene, desemnate „EP", și celelalte loturi, desemnate „P", este fondată, valoarea adăugată a acestei informații nu poate fi calificată ca fiind semnificativă în sensul punctului 21 din Comunicarea privind cooperarea.

226 Siemens Österreich și KEG nu au arătat în ce măsură elementele contestate de Comisie i-ar fi întărit capacitatea de a dovedi situația de fapt în discuție, și nici nu au identificat alte elemente prezentate de ele în fața Comisiei care ar fi întărit această capacitate.

227 Rezultă că, având în vedere puterea de apreciere recunoscută Comisiei în temeiul jurisprudenței citate la punctul 221 de mai sus, acesteia nu i se poate imputa faptul că a refuzat în mod nelegal să acorde Siemens Österreich și KEG o reducere a amenzii care le-a fost aplicată.

228 Prin urmare, se impune respingerea acestei critici.

B — *Cu privire la al doilea motiv, întemeiat pe încălcarea normelor fundamentale de procedură și îndeosebi a dreptului reclamantelor de a adresa întrebări martorului acuzării, care rezultă din articolul 6 paragraful 3 litera d) din CEDO, și a dreptului la un proces echitabil*

Argumentele părților

229 Reclamantele invocă, în esență, încălcarea de către Comisie a dreptului lor de a adresa întrebări martorului acuzării, care ar fi cuprins printre garanțiile procedurale prevăzute la articolul 6 paragraful 3 litera d) din CEDO, și a dreptului la un proces echitabil. Pentru a constata că întreprinderea VA Tech și-a reluat participarea la încălcare prin intermediul VAS începând cu 1 aprilie 2002, Comisia s-ar fi întemeiat astfel pe declarațiile domnului M., martorul principal al ABB, fără a respecta în prealabil dreptul reclamantelor de a adresa întrebări sau de a determina adresarea de întrebări acestui martor al acuzării. Această garanție procedurală ar fi cu atât mai importantă cu cât, în speță, martorul respectiv ar avea un interes subiectiv ca reclamantele să primească o sancțiune împovărătoare, întreprinderea concurentă pe care o reprezintă fiind ea însăși scutită de la plata amenzii care îi revine în temeiul Comunicării privind cooperarea, iar articolul 19 din Regulamentul nr. 1/2003 nu l-ar obliga, în orice caz, să spună adevărul.

230 Reclamantele subliniază că aceste principii sunt aplicabile procedurii în fața Comisiei în materie de înțelegeri chiar dacă aceasta nu este o procedură penală în fața unei instanțe, natura juridică a amenzilor în sensul articolului 23 din Regulamentul nr. 1/2003 fiind recunoscută drept pedeapsă în sens larg. În orice caz, procedura la

Tribunal nu ar putea regulariza această neregularitate prin intermediul unei audieri a martorului respectiv.

231 Comisia contestă argumentele reclamantelor.

Aprecierea Tribunalului

232 Potrivit unei jurisprudențe constante, drepturile fundamentale fac parte integrantă din principiile generale ale dreptului comunitar a căror respectare este asigurată de instanța comunitară (Avizul Curții 2/94 din 28 martie 1996, Rec., p. I-1759, punctul 33, și Hotărârea Curții din 29 mai 1997, Kremzow, C-299/95, Rec., p. I-2629, punctul 14). În acest scop, Curtea și Tribunalul se inspiră din tradițiile constituționale comune statelor membre, precum și din indicațiile oferite de instrumentele internaționale privind protecția drepturilor omului la care statele membre au colaborat sau au aderat. În acest sens, CEDO are o semnificație specială (Hotărârea Curții din 15 mai 1986, Johnston, 222/84, Rec., p. 1651, punctul 18, și Hotărârea Kremzow, citată anterior, punctul 14). Pe de altă parte, conform articolului 6 alineatul (2) UE, Uniunea respectă drepturile fundamentale, astfel cum sunt acestea garantate de CEDO, precum și astfel cum rezultă acestea din tradițiile constituționale comune statelor membre, ca principii generale ale dreptului comunitar.

233 Prin urmare, este necesar să se examineze dacă, în lumina acestor considerații, prin faptul că nu a oferit reclamantelor posibilitatea de a adresa întrebări direct martorului, domnul M., Comisia a încălcat principiul fundamental al ordinii juridice comunitare constituit de respectarea dreptului la apărare (Hotărârea Curții din 9 noiembrie 1983, Nederlandsche Banden-Industrie Michelin/Comisia, 322/81, Rec., p. 3461, punctul 7).

234 În această privință, trebuie arătat că, potrivit unei jurisprudențe constante, acest principiu impune să li se ofere întreprinderilor și asocierilor de întreprinderi vizate de o investigație a Comisiei în materie de concurență, încă din etapa procedurii administrative, posibilitatea să își exprime în mod util punctul de vedere asupra realității și a pertinenței faptelor, a obiecțiunilor și a circumstanțelor invocate de Comisie (a se vedea Hotărârea Tribunalului din 27 septembrie 2006, Avebe/Comisia, T-314/01, Rec., p. II-3085, punctul 49 și jurisprudența citată). În schimb, principiul menționat nu impune ca acestor întreprinderi să li se dea ocazia să adreseze ele însele întrebări, în cadrul procedurii administrative, martorilor audiați de Comisie (a se vedea în acest sens Hotărârea Aalborg Portland și alții/Comisia, punctul 52 de mai sus, punctul 200).

235 Prin urmare, se impune respingerea celui de al doilea motiv invocat de reclamante.

II — *Cu privire la cererile de reformare*

236 Astfel cum reiese din cuprinsul punctelor 65-72 de mai sus, articolul 1 din decizia atacată trebuie anulat în sensul că în cuprinsul acestuia se constată că reclamantele au participat la o încălcare a articolului 81 CE și a articolului 53 din Acordul privind SEE de la 1 aprilie 2002 până la 30 iunie 2002. Din această împrejurare rezultă, în privința tuturor reclamantelor, o diminuare a duratei încălcării cu 3 luni în raport cu durata constatată în decizia atacată.

237 Mai mult, astfel cum reiese din cuprinsul punctelor 137-167 de mai sus, articolul 2 din decizia atacată trebuie anulat în ceea ce privește stabilirea cuantumului amenzii ce urmează a fi aplicată SEHV și Magrini și în ceea ce privește stabilirea cuantumurilor ce urmează a fi plătite în solidar de reclamante.

238 În această privință, trebuie amintit că, din moment ce examinarea motivelor invocate de o întreprindere împotriva legalității unei decizii a Comisiei prin care i se aplică o amendă pentru încălcarea normelor comunitare de concurență a revelat o nelegalitate, Tribunalul trebuie să examineze dacă este necesar, recurgând la competența sa de fond, să reformeze decizia atacată (Hotărârea Tribunalului din 27 septembrie 2006, Archer Daniels Midland/Comisia, T-59/02, Rec., p. II-3627, punctul 443).

239 Reclamantele au solicitat Tribunalului reducerea cuantumului amenzilor ce le-au fost aplicate la un cuantum care să nu depășească 1 980 000 de euro în privința Siemens Österrreich și a KEG, 1 100 000 de euro în privința Reyrolle și a Magrini, precum și 2 750 000 de euro în privința SEHV.

A — *Cu privire la amenzile aplicate SEHV și Magrini*

240 Tribunalul consideră că se impune reformarea deciziei atacate în ceea ce privește calculul amenzilor aplicate SEHV și Magrini și în ceea ce privește stabilirea cuantumurilor care urmează a fi plătite în solidar de acestea și de alte societăți împreună cu care au constituit o întreprindere în sensul dreptului comunitar al concurenței pe durata participării lor la înțelegere.

241 Atât Comisia, cât și reclamantele au confirmat în înscrisurile lor și/sau în cadrul ședinței că, în speță, existau mai multe posibilități de stabilire a cuantumurilor amenzilor. În această privință, trebuie să se țină seama de diverse considerații. În primul rând, răspunderea atribuită unei societăți din cauza participării sale la o încălcare ar trebui în principiu să se exprime printr-o amendă unică, stabilită în raport cu întreaga perioadă în care aceasta a participat la încălcare. În al doilea rând, amenzile aplicate diferitor societăți care au făcut parte din aceeași întreprindere pe durata încălcării ar trebui stabilite în funcție de puterea economică a acestei întreprinderi în cursul ultimului an întreg în care a participat la încălcare în vederea asigurării caracterului

suficient de disuasiv al amenzii. În al treilea rând, în ipoteza în care, precum în speță, anumite societăți au făcut parte succesiv din două întreprinderi diferite cărora li se atribuie, în plus, cuantumuri de plecare diferite pentru amenzile care le revin, totuși se impune să li se aplice acestor societăți o amendă formată din două cuantumuri distincte pentru fiecare dintre perioadele corespunzătoare apartenenței lor la aceste două întreprinderi pentru a permite stabilirea adecvată a cuantumurilor care urmează a fi plătite în solidar de societățile cărora li s-a imputat încălcarea.

242 Prin urmare, în privința SEHV și a Magrini, se impune stabilirea unei amenzi formate din două cuantumuri distincte pentru fiecare dintre perioadele de săvârșire a încălcării, perioade în care acestea s-au aflat sub controlul exercitat de Schneider Electric și, respectiv, de VA Technologie.

243 În ceea ce privește perioada 1 iulie 2002-11 mai 2004, în care SEHV și Magrini s-au aflat sub controlul exercitat de VA Technologie, în decizia atacată, Comisia a stabilit un cuantum de plecare de 9 000 000 de euro pentru întreprinderea VA Tech. Astfel cum reiese din cuprinsul punctelor 122-136 și 203 de mai sus, argumentele reclamantelor nu permit repunerea în discuție a acestui cuantum.

244 Din considerentul (492) al deciziei atacate reiese că, din cauza duratei încălcării și în temeiul Liniilor directoare, Comisia a majorat cuantumurile de plecare ale amenzilor cu 10 % pentru fiecare an întreg de încălcare și cu 5 % pentru fiecare perioadă suplimentară egală sau superioară de 6 luni, însă inferioară unui an. Cuantumul de plecare al amenzii aplicate întreprinderii VA Tech trebuie, așadar, majorat cu 15 % pentru a ține seama de durata de 1 an și 10 luni a perioadei 1 iulie 2002-11 mai 2004, ceea ce

determină un cuantum de bază de 10 350 000 de euro (9 000 000 + 1 350 000) pentru amenda aplicată întreprinderii VA Tech, care, în lipsa unor circumstanțe agravante sau atenuante, corespunde cuantumului amenzii.

245 Această amendă trebuie plătită în solidar de Reyrolle, de Siemens Österreich și de KEG, de SEHV și de Magrini, care, în perioada respectivă, formau o întreprindere în sensul dreptului comunitar al concurenței. Potrivit considerațiilor expuse la punctele 158 și 159 de mai sus, în raportul dintre aceștia, fiecare dintre codebitorii solidari va suporta o cincime din cuantumul de 10 350 000 de euro.

246 În ceea ce privește amenda pentru perioada 15 aprilie 1988-13 decembrie 2000, în care SEHV și Magrini au făcut parte din grupul Schneider, în decizia atacată, Comisia a stabilit în privința întreprinderii Schneider un cuantum de plecare de 3 600 000 de euro. După cum s-a constatat la punctele 176-179 de mai sus, argumentele invocate de SEHV și de Magrini nu permit repunerea în discuție a acestui cuantum. În conformitate cu Liniile directoare, acest cuantum de plecare al amenzii trebuie majorat cu 125 % pentru a ține seama de durata de 12 ani și 7 luni a perioadei respective, ceea ce determină, în privința întreprinderii Schneider, un cuantum de bază de 8 100 000 de euro (3 600 000 + 4 500 000), care, în lipsa unor circumstanțe agravante sau atenuante, corespunde cuantumului amenzii.

247 Această amendă trebuie plătită în solidar de Schneider Electric, de SEHV și de Magrini, care, în perioada respectivă, formau o întreprindere în sensul dreptului comunitar al concurenței. Conform principiului rezultat din cuprinsul punctului 158 de mai sus, în raportul dintre aceștia, fiecare dintre codebitorii solidari va suporta o treime din cuantumul de 8 100 000 de euro.

248 În această privință, în primul rând, trebuie să se precizeze că acest cuantum total al amenzii aplicate Schneider Electric rămâne neschimbat în raport cu cel stabilit în decizia atacată. În plus, repartizarea cuantumurilor care urmează a fi plătite în solidar pe baza acestei amenzi este favorabilă Schneider Electric în raport cu cea reținută în decizia atacată. În asemenea împrejurări, faptul că Schneider Electric nu a fost audiată nu se opune unei reformări a deciziei atacate precum cea menționată la punctul precedent.

249 În al doilea rând, Tribunalul nu consideră că este oportun să urmeze raționamentul propus de Comisie pentru a-și justifica alegerea, în cuprinsul deciziei atacate, de a obliga SEHV și Magrini numai la o parte a amenzii aplicate întreprinderii Schneider, care corespunde majorării din cauza duratei încălcării.

250 Astfel, obligarea Schneider Electric la plata unui cuantum la care nu ar fi obligate SEHV și Magrini ar presupune adresarea, de către Comisie, a unei obiecțiuni suplimentare, fie prin depășirea cadrului participării filialelor sale (din trecut) SEHV și Magrini, fie în ceea ce privește o perioadă mai importantă.

251 Or, în decizia atacată, o asemenea obiecție suplimentară nu este contestată. Desigur, la punctul 29 din duplica în cauza T-124/07, Comisia a afirmat că este „în principiu legitim să se aplice Schneider [Electric] o amendă individuală pentru comportamentul său individual". Cu toate acestea, în decizia atacată sau în înscrisurile depuse la Tribunal, Comisia nu a arătat în ce ar consta acest comportament individual al Schneider Electric și în ce măsură un asemenea comportament ar fi diferit de cel în privința căruia i-a fost reținută răspunderea pentru participarea la înțelegere a filialelor sale (din trecut). Pe de altă parte, Comisia însăși a arătat în răspunsul la întrebările scrise adresate de Tribunal că această menționare a unui „comportament individual" nu

trebuie interpretată în sensul că ar imputa Schneider Electric comportamente care ar depăși faptele imputate SEHV și Magrini. În sfârșit, în considerentul (423) al deciziei atacate, Comisia a arătat, fără nicio rezervă, că intenționa să atribuie Schneider Electric, SEHV și Magrini răspunderea solidară pentru perioada cuprinsă între 15 aprilie 1988-13 decembrie 2000.

252 Rezultă că Schneider Electric, pe de o parte, în calitate de societate-mamă, precum și SEHV și Magrini, pe de altă parte, în calitate de filiale, care au format, împreună, întreprinderea Schneider, trebuie în principiu să răspundă în același cuantum, sub singura rezervă a existenței unor circumstanțe agravante sau atenuante care ar fi existat numai dacă este vorba despre una dintre societăți, iar nu despre celelalte. Este cert că asemenea circumstanțe nu există în speță nici în privința Schneider Electric, nici în privința SEHV și a Magrini.

253 În răspunsul la întrebările scrise adresate de Tribunal, Comisia a arătat de asemenea că limitase răspunderea solidară a Schneider Electric și a filialelor sale din trecut la partea din cuantumul amenzii care corespundea majorării efectuate din cauza duratei încălcării, pentru a evita situația în care SEHV și Magrini, ca urmare a faptului că cifra lor de afaceri fusese luată în considerare în vederea stabilirii cuantumului de plecare al amenzii aplicate atât întreprinderii VA Tech, cât și întreprinderii Schneider, să fie obligate să plătească de două ori un cuantum de plecare. Astfel, cuantumul amenzii aplicate SEHV și Magrini, și anume 22 050 000 de euro, ar cuprinde deja un cuantum de plecare de 9 000 000 de euro, ținând seama, între altele, de cifra lor de afaceri. Așadar, ar fi inechitabil ca acestea să fie obligate să plătească în solidar cuantumul de plecare al întreprinderii Schneider, și anume 3 600 000 de euro, întemeiat pe aceeași cifră de afaceri.

254 Tribunalul consideră că, întrucât articolul 2 din decizia atacată este anulat în ceea ce privește stabilirea cuantumului amenzilor care urmează a fi aplicate SEHV și Magrini, nu este necesar să se examineze pertinența raționamentului propus de Comisie.

Astfel, acest raționament privește amenzile aplicate în decizia atacată, caracterizate printr-o abordare potrivit căreia cuantumul amenzii aplicate SEHV și Magrini ar trebui calculat pe baza unui cuantum de plecare unic raportat la întreaga perioadă a participării lor la înțelegere, fără a avea în vedere faptul că aceste două societăți au făcut parte succesiv din două întreprinderi diferite. Or, astfel cum este reformată de Tribunal, amenda aplicată SEHV și Magrini recurge la o stabilire separată pentru fiecare dintre perioadele în care aparțineau întreprinderii Schneider și întreprinderii VA Tech. În aceste împrejurări, cuantumurile de plecare ale amenzilor nu sunt aplicate de două ori în raport cu aceeași perioadă.

255 Pe de altă parte, cuantumul de plecare al unei amenzi reprezintă doar un element de calcul în algoritmul aplicat pentru stabilirea unui cuantum de bază al acestei amenzi aplicabile unei întreprinderi, însă nu constituie în sine o parte separabilă a amenzii. Dimpotrivă, cuantumul de bază al amenzii trebuie considerat un cuantum indivizibil având în vedere răspunderea colectivă ce revine diferitor societăți care formează întreprinderea în cauză, astfel încât cuantumul de plecare al acestei amenzi nu poate primi, în raport cu răspunderea solidară, un tratament diferit de cel al majorării ca urmare a duratei încălcării – spre deosebire de multiplicatorii aplicați pentru a ține seama de circumstanțele agravante sau atenuante, acestea din urmă influențând numai amenzile societăților în raport cu care se realizează aceste circumstanțe sau cărora le pot fi imputate (a se vedea punctul 252 de mai sus).

256 Prin urmare, SEHV, Magrini și Schneider Electric sunt obligate să plătească în solidar amenda de 8 100 000 de euro aplicată ca urmare a participării lor la înțelegere în perioada anterioară datei de 13 martie 2001, în cursul căreia au făcut parte din aceeași întreprindere.

257 Așadar, în privința SEHV și a Magrini, se aplică o amendă în cuantum total de 18 450 000 de euro.

B — *Cu privire la amenzile aplicate Reyrolle, Siemens Österreich și KEG*

258 Tribunalul consideră că se impune reformarea deciziei atacate în ceea ce privește stabilirea cuantumului amenzilor aplicate Siemens Österreich, KEG și Reyrolle și în privința cuantumurilor ce urmează a fi plătite în solidar de acestea și de celelalte societăți împreună cu care au constituit o întreprindere în sensul dreptului comunitar al concurenței pe durata participării lor la înțelegere.

259 După cum reiese din considerentele (506) și (507) ale deciziei atacate, Comisia a atribuit, pe de o parte, răspunderea față de Reyrolle pentru o încălcare cu o durată de 14 ani și 9 luni și, pe de altă parte, răspunderea față de Siemens Österreich și față de KEG pentru o încălcare cu o durată de 4 ani și 4 luni.

260 Prin urmare, după cum rezultă din cuprinsul punctului 72 de mai sus, articolul 1 din decizia atacată trebuie anulat în măsura în care Comisia a constatat în cadrul acestuia o încălcare săvârșită de reclamante de la 1 aprilie 2002 până la 30 iunie 2002, durata încălcării care le este imputată trebuind să fie redusă cu 3 luni, ceea ce determină o perioadă de 14 ani și 6 luni pentru Reyrolle și de 4 ani și o lună pentru Siemens Österreich și KEG.

261 Or, Liniile directoare prevăd o majorare de 10 % pe fiecare an întreg de încălcare și de 5 % pentru toată perioada suplimentară egală sau superioară cu 6 luni, însă mai mică de 1 an. Așadar, reducerea duratei încălcării cu 3 luni în privința Reyrolle, a Siemens Österreich și a KEG nu determină reducerea majorării pe baza duratei care le este aplicată. Aceasta din urmă va rămâne, așadar, 145 % în privința Reyrolle și 40 % în privința Siemens Österreich și a KEG. În consecință, cuantumurile de bază ale amenzilor aplicate – care, în lipsa unor circumstanțe agravante sau atenuante, corespund

cuantumurilor amenzilor care le revin – rămân neschimbate, 22 050 000 de euro și, respectiv 12 600 000 de euro.

262 În conformitate cu constatările Comisiei din considerentul (468) al deciziei atacate și având în vedere atât reducerea cu 3 luni a duratei încălcării în privința tuturor reclamantelor, cât și stabilirea cuantumului amenzii aplicate SEHV și Magrini, prevăzută la punctul 244 de mai sus, cu privire la amenda în cuantum de 22 050 000 de euro aplicată Reyrolle, un prim cuantum de 10 350 000 de euro trebuie plătit în solidar de Siemens Österreich, de KEG, de SEHV și de Magrini. După cum s-a arătat la punctul 245 de mai sus, în raportul dintre aceștia, fiecare dintre codebitorii solidari va trebui să suporte o cincime din cuantumul de 10 350 000 de euro.

263 În plus, cu privire la amenda de 22 050 000 de euro aplicată Reyrolle, un al doilea cuantum de 2 250 000 de euro trebuie plătit în solidar de Siemens Österreich și de KEG. Având în vedere considerațiile expuse la punctele 158 și 159 de mai sus, în raportul dintre aceștia, fiecare dintre codebitorii solidari va trebui să suporte o treime din acest cuantum.

264 În sfârșit, cu privire la amenda având un cuantum de 22 050 000 de euro aplicată Reyrolle, aceasta va suporta individual un cuantum de 9 450 000 de euro.

265 În rest, se impune respingerea cererilor de reformare a deciziei atacate.

Cu privire la cheltuielile de judecată

266 Potrivit articolului 87 alineatul (3) din Regulamentul de procedură, în cazul în care părțile cad în pretenții cu privire la unul sau la mai multe capete de cerere, Tribunalul poate să repartizeze cheltuielile de judecată sau poate decide ca fiecare parte să suporte propriile cheltuieli de judecată.

267 În cauza T-122/07, întrucât acțiunea a fost admisă în parte, se realizează o justă apreciere a împrejurărilor speței prin decizia ca, în privința Comisiei, aceasta să suporte o zecime din cheltuielile de judecată efectuate de Siemens Österreich și de KEG și să suporte o zecime din propriile cheltuieli de judecată. Siemens Österreich și KEG vor suporta nouă zecimi din propriile cheltuieli de judecată și nouă zecimi din cheltuielile de judecată efectuate de Comisie.

268 În cauza T-123/07, întrucât acțiunea a fost admisă în parte, se realizează o justă apreciere a împrejurărilor speței prin decizia ca, în privința Comisiei, aceasta să suporte o zecime din cheltuielile de judecată efectuate de Reyrolle și să suporte o zecime din propriile cheltuieli de judecată. Reyrolle va suporta nouă zecimi din propriile cheltuieli de judecată și nouă zecimi din cheltuielile de judecată efectuate de Comisie.

269 În cauza T-124/07, întrucât acțiunea a fost admisă în parte, se realizează o justă apreciere a împrejurărilor speței prin decizia ca, în privința Comisiei, aceasta să suporte o cincime din cheltuielile de judecată efectuate de SEHV și de Magrini și să suporte o cincime din propriile cheltuieli de judecată. SEHV și Magrini vor suporta patru cincimi din propriile cheltuieli de judecată și patru cincimi din cheltuielile de judecată efectuate de Comisie.

Pentru aceste motive,

TRIBUNALUL (Camera a doua)

declară și hotărăște:

1) Anulează articolul 1 literele (m), (p), (q), (r) și (t) din Decizia C(2006) 6762 final a Comisiei din 24 ianuarie 2007 privind o procedură în temeiul articolului 81 CE și al articolului 53 din Acordul privind SEE (cazul COMP/F/38.899 – Instalații de comutație cu izolație în gaz) în măsura în care, în cadrul acestuia, Comisia a constatat o încălcare din partea Siemens AG Österreich, a VA Tech Transmission & Distribution GmbH & Co. KEG, a Siemens Transmission & Distribution Ltd, a Siemens Transmission & Distribution SA și a Nuova Magrini Galileo SpA de la 1 aprilie 2002 până la 30 iunie 2002.

2) Anulează articolul 2 literele (j), (k) și (l) din Decizia C(2006) 6762 final.

3) În privința încălcărilor constatate la articolul 1 literele (m), (p), (q), (r) și (t) din Decizia C(2006) 6762 final, aplică următoarele amenzi:

— **Siemens Transmission & Distribution SA și Nuova Magrini Galileo, în solidar cu Schneider Electric SA: 8 100 000 de euro;**

— **Siemens Transmission & Distribution Ltd, în solidar cu Siemens AG Österreich, cu VA Tech Transmission & Distribution GmbH & Co. KEG, cu Siemens Transmission & Distribution SA și cu Nuova Magrini Galileo: 10 350 000 de euro;**

— **Siemens Transmission & Distribution Ltd, în solidar cu Siemens AG Österreich și cu VA Tech Transmission & Distribution GmbH & Co. KEG: 2 250 000 de euro;**

— **Siemens Transmission & Distribution Ltd: 9 450 000 de euro.**

4) **Respinge în rest acțiunea.**

5) **În cauza T-122/07, Comisia Europeană suportă o zecime din cheltuielile de judecată efectuate de Siemens AG Österreich și de VA Tech Transmission & Distribution GmbH & Co. KEG și o zecime din propriile cheltuieli de judecată. Siemens AG Österreich și VA Tech Transmission & Distribution GmbH & Co. KEG suportă nouă zecimi din propriile cheltuieli de judecată și nouă zecimi din cheltuielile de judecată efectuate de Comisie.**

6) **În cauza T-123/07, Comisia suportă o zecime din cheltuielile de judecată efectuate de Siemens Transmission & Distribution Ltd și o zecime din propriile cheltuieli de judecată. Siemens Transmission & Distribution Ltd suportă nouă zecimi din propriile cheltuieli de judecată și nouă zecimi din cheltuielile de judecată efectuate de Comisie.**

7) **În cauza T-124/07, Comisia suportă o cincime din cheltuielile de judecată efectuate de Siemens Transmission & Distribution SA și de Nuova Magrini Galileo și o cincime din propriile cheltuieli de judecată. Siemens Transmission & Distribution SA și Nuova Magrini Galileo suportă patru cincimi din propriile cheltuieli de judecată și patru cincimi din cheltuielile de judecată efectuate de Comisie.**

Pelikánová Jürimäe Soldevila Fragoso

Pronunțată astfel în ședință publică la Luxemburg, la 3 martie 2011.

Semnături

Cuprins

Istoricul cauzei ..... II - 809

I — Reclamantele și grupul VA Tech ..... II - 809

II — GIS și procedura precontencioasă ..... II - 810

III — Decizia atacată ..... II - 812

Procedura și concluziile părților ..... II - 815

În drept ..... II - 818

I — Cu privire la cererile de anulare ..... II - 818

A — Cu privire la primul motiv, întemeiat pe încălcarea articolului 81 CE, a articolului 53 alineatul (1) din Acordul privind SEE și a anumitor dispoziții din Regulamentul nr. 1/2003 ..... II - 818

1. Cu privire la aspectul întemeiat pe lipsa dovedirii pretinsei încălcări ..... II - 819

a) Argumentele părților ..... II - 819

b) Aprecierea Tribunalului ..... II - 820

2. Cu privire la aspectul întemeiat pe erori de apreciere în privința duratei pretinsei încălcări ..... II - 822

a) Cu privire la data la care reclamantele și-au întrerupt participarea la încălcare ..... II - 823

Argumentele părților ..... II - 823

Aprecierea Tribunalului ..... II - 824

b) Cu privire la data la care întreprinderea VA Tech și-a reluat participarea la înțelegere ..... II - 828

Argumentele părților ..... II - 828

Aprecierea Tribunalului ..... II - 829

c) Cu privire la data încetării încălcării ..... II - 832

Argumentele părților ..... II - 832

Aprecierea Tribunalului ..... II - 832

3. Cu privire la aspectul întemeiat pe prescripția încălcării, invocată în legătură cu perioada anterioară datei de 16 iulie 1998 ..... II - 835

a) Argumentele părților ..... II - 835

b) Aprecierea Tribunalului ..... II - 836

4. Cu privire la aspectul întemeiat pe cuantumul excesiv al amenzilor aplicate ..... II - 840

a) Cu privire la primele patru critici întemeiate, în esență, pe o aplicare eronată de către Comisie a noțiunii de întreprindere în sensul dreptului comunitar al concurenței ..... II - 841

Argumentele părților ..... II - 841

Aprecierea Tribunalului ..... II - 847

— Cu privire la principiul individualizării pedepselor și a sancțiunilor ..... II - 847

— Cu privire la diferitele societăți cărora le poate fi atribuit comportamentul întreprinderilor care au participat la înțelegere și cu privire la aplicarea normelor în materia caracterului solidar al plății amenzilor ..... II - 853

— Cu privire la neluarea în considerare a împrejurărilor specifice Reyrolle, SEHV și Magrini în cadrul aplicării, în privința acestora, a cuantumului de plecare stabilit pentru întreprinderea VA Tech ..... II - 864

— Cu privire la majorarea intervenită ca urmare a duratei încălcării ..... II - 868

— Cu privire la plafonul de 10 % din cifra de afaceri ..... II - 870

b) Cu privire la a cincea critică, întemeiată pe atribuirea eronată de către Comisie a răspunderii în sarcina Reyrolle, suplimentar față de răspunderea societății-mamă a acesteia ..... II - 873

Argumentele părților ..... II - 873

Aprecierea Tribunalului ..... II - 873

c) Cu privire la a șasea critică, întemeiată pe încălcarea principiului *ne bis in idem* ..... II - 874

Argumentele părților ..... II - 874

Aprecierea Tribunalului ..... II - 875

d) Cu privire la a șaptea critică, întemeiată pe faptul că amenda nu a fost redusă ..... II - 877

Argumentele părților ..... II - 877

Aprecierea Tribunalului ..... II - 878

— Cu privire la circumstanțele atenuante ..... II - 878

— Cu privire la aplicarea Comunicării privind cooperarea .. II - 881

B — Cu privire la al doilea motiv, întemeiat pe încălcarea normelor fundamentale de procedură și îndeosebi a dreptului reclamantelor de a adresa întrebări martorului acuzării, care rezultă din articolul 6 paragraful 3 litera d) din CEDO, și a dreptului la un proces echitabil ..... II - 884

Argumentele părților ..... II - 884

Aprecierea Tribunalului ..... II - 885

II — Cu privire la cererile de reformare ..... II - 886

A — Cu privire la amenzile aplicate SEHV și Magrini ..... II - 887

B — Cu privire la amenzile aplicate Reyrolle, Siemens Österreich și KEG .... II - 893

Cu privire la cheltuielile de judecată ..... II - 895